

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ KÜRESEL RAPORU

ÖLÜM CEZALARI VE İNFAZLAR

2022

AMNESTY
INTERNATIONAL

Uluslararası Af Örgütü, herkesin içindeki insanlığı harekete geçiren ve hepimizin insan haklarından yararlanabilmesi için değişim kampanyaları yürüten 10 milyon kişilik bir harekettir. Vizyonumuz, iktidardakilerin sözlerini tuttuğu, uluslararası hukuka saygı duyduğu ve hesap verdiği bir dünyadır. Tüm hükümetlerden, siyasi ideolojilerden, ekonomik çıkarlardan ve dini inançlardan bağımsız ve asli gelir kaynağı üye aidatları ve bireysel bağışlar olan bir kurumuz. Dünyanın her yerindeki insanlarla dayanışma ve şefkat içinde hareket etmenin toplumlarımızı daha iyiye doğru değiştirebileceğine inanıyoruz.

İÇİNDEKİLER

2022'DE ÖLÜM CEZASI UYGULAYAN ÜLKELER	4
ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ'NÜN ÖLÜM CEZASI KULLANIMI KONUSUNDA TESPİT ETTİĞİ SAYILAR	6
2022 YILINDA ÖLÜM CEZASININ KULLANIMI	7
KÜRESEL EĞİLİMLER	7
BÖLGESEL DEĞERLENDİRMELER	16
AMERİKA KITASI	16
ASYA-PASİFİK	21
AVRUPA VE ORTA ASYA	27
ORTA DOĞU VE KUZEY AFRİKA	28
SAHRA ALTI AFRİKA	33
EK I: 2022'DE KAYDEDİLEN İNFAZLAR VE ÖLÜM CEZALARI	38
2022 YILINDA KAYDEDİLEN İNFAZLAR	38
2022 YILINDA KAYDEDİLEN ÖLÜM CEZALARI	39
EK II: ÖLÜM CEZASI UYGULAYAN VE UYGULAMAYAN ÜLKELER 31 ARALIK 2022 İTİBARIYLA	40
EK III: ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERİN ONAYLANMASI 31 ARALIK 2022 TARİHİ İTİBARIYLA	42
EK IV: 77/222 SAYILI BM GENEL KURULU KARARININ OYLAMA SONUÇLARI	44
KABUL TARİHİ: 15 ARALIK 2022	

© Uluslararası Af Örgütü 2023

Aksinin ifade edildiği durumlar haricinde, bu belgenin içeriği Creative Commons (alıntı, gayriticari, türetilmez, uluslararası 4.0) tarafından lisanslıdır. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

Daha fazla bilgi için sitemizdeki izinler sayfasını ziyaret edebilirsiniz: www.amnesty.org.tr

Uluslararası Af Örgütü dışında bir telif hakkı sahibine atfedilen içerikler Creative Commons lisansına tabi değildir.

İlk kez 2023 yılında Uluslararası Af Örgütü tarafından yayımlanmıştır. Peter Benenson House, 1 Easton Street, London WC1X 0DW, UK

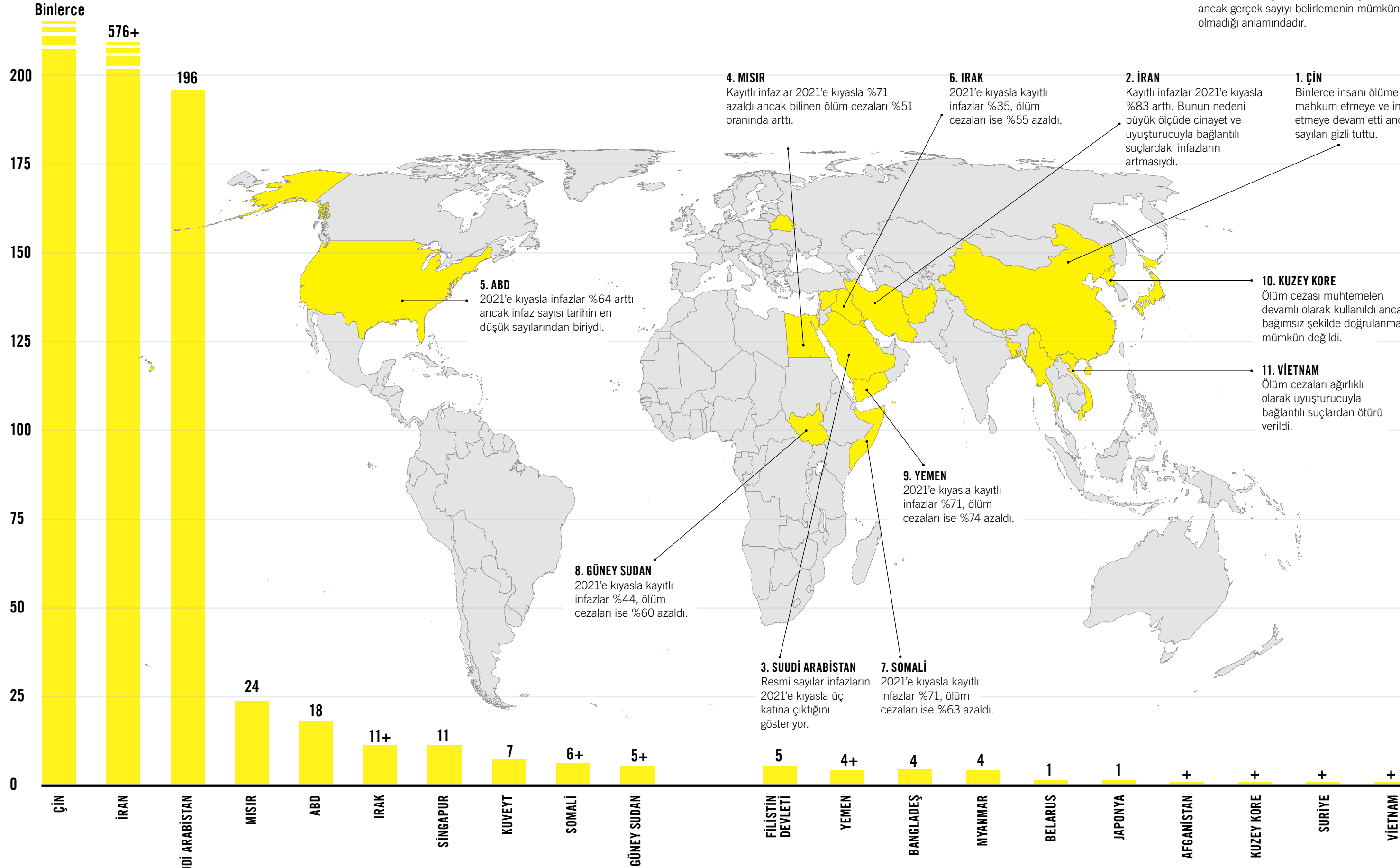
İndeks: ACT 50/6548/2023

Orijinal dili: İngilizce

amnesty.org

2022’DE ÖLÜM CEZASI UYGULAYAN ÜLKELER

Bu harita, bölge ve sınırların genel mevkilerini göstermektedir. Uluslararası Af Örgütü’nün tartışmalı bölgelere ilişkin görüşü olarak yorumlanmamalıdır.

Haritada numaralandırılmış 11 ülke, son beş yıl boyunca (2018-2022) ölüm cezası uygulamaya devam etti.

+ işareti Uluslararası Af Örgütü’nün hesapladığı sayının asgari olduğunu gösterir. +’nın önüne bir sayı gelmediğinde, bu, Uluslararası Af Örgütü’nün birden fazla infaz olduğundan emin olduğu ancak gerçek sayıyı belirlemenin mümkün olmadığı anlamındadır.

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ’NÜN ÖLÜM CEZASI KULLANIMI KONUSUNDA TESPİT ETTİĞİ SAYILAR

Bu rapor, Ocak-Aralık 2022 döneminde yargı eliyle ölüm cezası kullanımını incelemektedir. Önceki yıllarda olduğu gibi resmi sayılar, mahkeme kararları, ölüm cezasına mahkum edilen kişiler ile aileleri ve avukatlarından alınan bilgiler, basında yer alan haberler ve sınırlı sayıda ülkede diğer sivil toplum örgütleri dahil olmak üzere çeşitli kaynaklardan bilgi toplandı. Uluslararası Af Örgütü, infaz, ölüm cezası ve cezanın hafifletilmesi veya beraat gibi ölüm cezası uygulamalarının farklı boyutlarıyla ilgili konularda yalnızca yeterli kanıt olduğunda raporlama yapmaktadır. Birçok ülkede hükümetler ölüm cezasının kullanımına ilişkin bilgileri yayımlamamaktadır. Örneğin, Çin ve Vietnam’da ölüm cezasının kullanımına ilişkin veriler devlet sırrı olarak sınıflandırılıyor. Bazı ülkelerdeyse kısıtlayıcı devlet uygulamaları nedeniyle ölüm cezası hakkında çok az bilgi mevcuttu veya hiç bilgi yoktu.

Bu nedenle, birçok ülke için Uluslararası Af Örgütü’nün ölüm cezasının kullanımına ilişkin sayıları asgari sayılardır. Gerçek sayıların daha yüksek olması muhtemel.

2009’da Uluslararası Af Örgütü, Çin’de ölüm cezasının kullanımına ilişkin tahmini sayıları yayımlamayı durdurdu. Bu karar, Çin yetkililerinin Uluslararası Af Örgütü’nün sayılarını yanlış şekilde sunmasıyla ilgili endişeler nedeniyle alındı. Uluslararası Af Örgütü, bilgiye erişimdeki kısıtlamalar nedeniyle Çin ile ilgili yayımlayabildiği sayıların gerçeğin çok altında olduğunu her zaman açıkça belirtti. Çin henüz ölüm cezasıyla ilgili herhangi bir sayı yayımlamadı. Ancak eldeki bilgiler, her yıl binlerce kişinin infaz edildiğini ve ölüme mahkum edildiğini göstermektedir. Uluslararası Af Örgütü, Çin makamlarına Çin’de ölüm cezasının kullanımına ilişkin bilgi yayımlama çağrısını yineliyor.

Uluslararası Af Örgütü raporun yayımlanmasından sonra yeni bilgiler edindiği ve bu bilgileri doğrulayabildiği durumlarda, sayıları çevrimiçi olarak [amnesty.org/en/what-we-do/death-penalty](https://www.amnesty.org/en/what-we-do/death-penalty) adresinde güncellemektedir.

Tablo ve listelerde bir ülkenin adının yanında bir sayıdan sonra “+” işaretinin yer aldığı durumlarda, örneğin Malezya (16+) gibi ülkelerde, bu, Uluslararası Af Örgütü’nün Malezya’da 16 infazı, ölüm cezasını veya ölüm cezasına mahkum edilen kişileri doğruladığı ancak gerçek sayının 16’tan fazla olduğuna inandığı anlamına gelmektedir. Bir ülkenin adından sonra sayı olmadan “+” görüldüğü durumlarda ise, örneğin, Suriye’de (+), bu, Uluslararası Af Örgütü’nün ilgili ülkede infazlar, ölüm cezaları veya ölüm cezasına mahkum edilen kişiler olduğunu doğruladığı, ancak güvenilir bir asgari sayı sağlamak için yeterli bilgiye sahip olmadığı anlamına gelir. Çin dahil küresel ve bölgesel toplamlar hesaplanırken “+” iki olarak sayılmıştır.

Uluslararası Af Örgütü, suçlanan kişinin kim olduğundan, suçun niteliğinden, hangi koşullarda işlendiğinden ya da öldürme yönteminden bağımsız olarak istisnasız tüm davalarda ölüm cezasına karşı çıkıyor. Uluslararası Af Örgütü, ölüm cezasının tamamen kaldırılması için kampanya yürütüyor.

2022 YILINDA ÖLÜM CEZASININ KULLANIMI

“Ölüm cezası mahkumlarından 30'unun cezasını müebbet hapse çevirdik. [Zambiya hükümeti] ülkemizdeki ölüm cezasını sona erdirmek için bir büyük bir karar aldı. Ölüm cezasından uzaklaşmaya ve herkes için adaleti sağlamaya devam edeceğiz. Yaşamın korunmasına [ve] rehabilitasyona odaklanacak ve bu süreci yürütmek için Parlamento ile birlikte çalışacağız.”

Hakaide Hichilema, Zambiya Devlet Başkanı, 24 Mayıs 2022¹

KÜRESEL EĞİLİMLER

Uluslararası Af Örgütü'nün 2022'de ölüm cezasının küresel kullanımı hakkındaki araştırması, uyuşturucuyla ilgili suçlar nedeniyle uygulanan infazlardaki önemli artış da dahil olmak üzere, dünya çapında infaz edildiği bilinen kişi sayısının arttığını gösterdi. Bu olumsuz eğilimin aksine, 2022 yılında birçok ülkede ölüm cezasından uzaklaşmak yönünde kararlı adımlar atılarak bu en zalimane, insanlık dışı ve alçaltıcı cezaya karşı dikkate değer bir ilerleme kaydedildi.

Çin'de gerçekleştiğine inanılan binlerce infazın dışında, bilinen infaz sayısı 2021'e göre %53 artarak 2021'de 579'dan 2022'de 883'e yükseldi. 2022'de kaydedilen infaz sayısı, 2017'den (993) bu yana kaydedilen en yüksek sayı oldu². Çin, Kuzey Kore ve Vietnam gibi ülkelerde gizlilik ve bilgiye erişime yönelik kısıtlayıcı uygulamalar, birçok ülkede ölüm cezasının doğru bir şekilde değerlendirilmesini engellemeye devam etti.

2022'de bilinen küresel infaz sayılarındaki keskin artışın başlıca nedeni, Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesinde 2021'de 520 olarak kaydedilen infazların 2022'de %59 artarak 825'e çıkmasıydı. 2022'de küresel infazların %93'ü (Çin hariç) Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesinde gerçekleştirildi. Bölgede kaydedilen 825 infazın %94'ü, rutin olarak haksız yargılamaların ardından infaz uygulayan ve 2022'de infazlarda keskin artışların kaydedildiği İran (%70) ve Suudi Arabistan'da (%24) gerçekleştirildi. İran'da bir önceki yıl 314 olarak kaydedilen infaz sayısı %83'lük bir artışla 576'ya çıktı. Suudi Arabistan'da kaydedilen infaz sayısı üçe katlanarak 65'ten (2021) 196'ya yükseldi (2022) ve Uluslararası Af Örgütü'nün ülkede son 30 yılda kaydettiği en yüksek sayı oldu.

Uluslararası insan hakları hukuku kasten öldürmeyi içeren “en ciddi suçlar” eşliğini karşılamayan suçlar

¹ “Başkan'ın Afrika Özgürlük Günü konuşması”, Zambiya Devlet Başkanı, 24 Mayıs 2022, <https://twitter.com/HHichilema/status/1529176783567917060?s=20&t=UWGsVP5gR04PqZ3HUJ0F1Q>

² Uluslararası Af Örgütü, dünya çapında 2017'de 993, 2018'de 690, 2019'da 657, 2020'de 483 ve 2021'de 579 infaz kaydetti.

için ölüm cezasının kullanılmasını yasaklıyor. Buna karşın Çin, İran, Suudi Arabistan ve Singapur olmak üzere dört ülke, uluslararası insan hakları hukukunu ihlal ederek insanları uyuşturucuyla ilgili suçlardan dolayı infaz etti.³ Bu türde suçlara yönelik infazların Vietnam'da da gerçekleştirilmiş olma ihtimali çok yüksek, ancak gizlilik nedeniyle bu konuda doğrulama yapılamıyor. 2022 yılı sonunda uyuşturucuya bağlı suçlar nedeniyle 325 infaz kaydedildi. Bu sayı, 2021'de benzer suçlar için kaydedilen 134 infazın iki katından fazla ve 2022'de bilinen küresel infazların %37'sini oluşturuyor. 2022'de gerçekleştirilen ve teyit edilmiş 325 infazdan 255'i İran'da kaydedildi, bu infazlardan %44'ü uyuşturucuya bağlıydı. Uyuşturucu ile ilgili suçlara yönelik infazlara 2020'de getirilen erteleme 2022'de sona erdiği Suudi Arabistan'da ise 57 infaz kaydedildi. 11 infaz ise infazların 2022'de yeniden başladığı ve yıl içindeki tüm infazların uyuşturucuya bağlı suçlara yönelik gerçekleştirildiği Singapur'da kaydedildi. Uluslararası Af Örgütü, Çin'de uyuşturucuya bağlı suçlarda infaz uygulandığını doğruladı, ancak gerçekçi bir asgari sayı elde edebilmek için yeterli bilgiye sahip değildi.⁴ Uyuşturucuyla bağlantılı suçlarda ölüm cezası kullanımındaki artış; yaşam hakkı ihlali olduğu, uluslararası insan hakları hukukunu zayıflattığı ve ölüm cezasına karşı kaydedilen küresel ilerlemeye yönelik tehdit oluşturduğu için Uluslararası Af Örgütü nezdinde ciddi bir endişe kaynağıdır.

Tüm bu olumsuzluklara rağmen, 2022'de ölüm cezasına karşı kayda değer bir ilerleme kaydedildi. Kuşkusuz dünya ölüm cezasından uzaklaşmaya devam etti ve bu hususta giderek yalnızlaşan küçük bir grup ülke bu cezayı aktif olarak kullandı. Altı ülke, 2022'de ölüm cezasını tamamen veya kısmen kaldırdı.

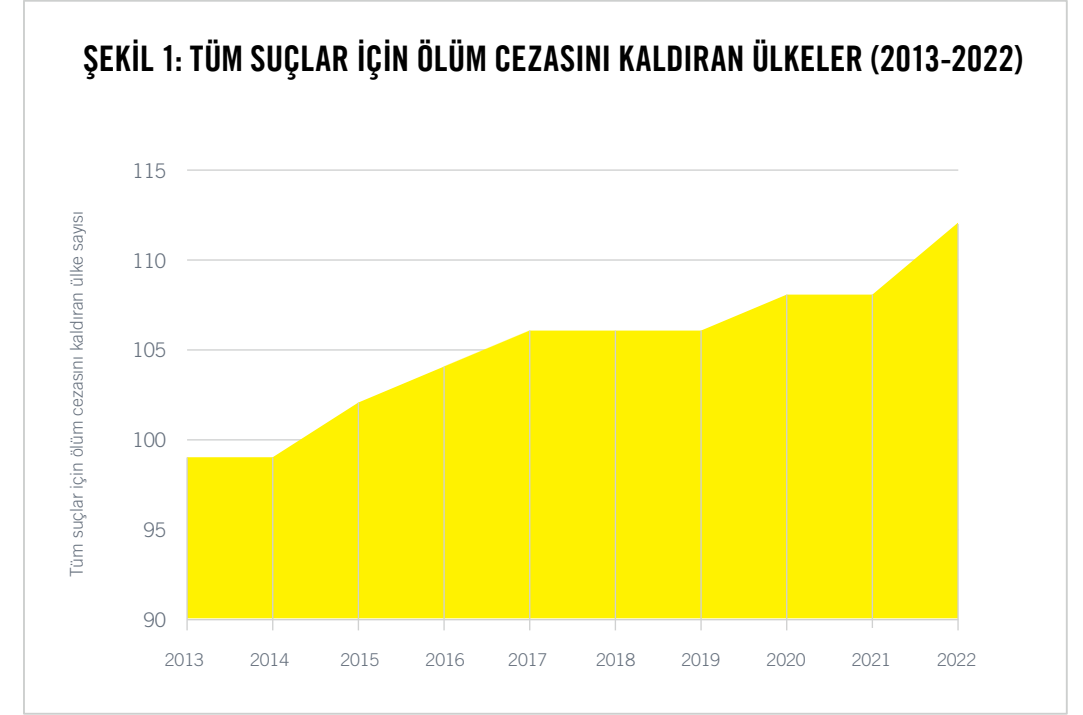
Kazakistan, Papua Yeni Gine, Sierra Leone ve Orta Afrika Cumhuriyeti olmak üzere dört ülke tüm suçlar için ölüm cezasını kaldırdı. Ocak ayında Kazakistan'da ölüm cezasını kaldıran bir yasa resmen ilan edildi. Papua Yeni Gine'de tüm suçlar için ölüm cezasını kaldıran Ceza Kanunu değişiklikleri Nisan ayı itibarıyla yürürlüğe girdi. 21 Nisan 2022'de, Sierra Leone yasalarından ölüm cezasını kaldıran 2021 tarihli Ölüm Cezasının Kaldırılması Yasası resmen ilan edildi. 27 Haziran 2022'de Orta Afrika Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Faustin-Archange Touadéra, ölüm cezasını kaldıran ve Ulusal Meclis'in bir ay önce kabul ettiği bir yasa tasarısını imzaladı. 2022'nin sonunda iki ülke -Ekvator Ginesi ve Zambiya- sadece adi suçlar için ölüm cezasını kaldırdı. Uluslararası Af Örgütü, yıl sonunda iki ülkede ölüm cezasının askeri yasalarda kalması nedeniyle bu gelişmeyi kısmen kaldırma olarak değerlendirdi. 1977'de Uluslararası Af Örgütü ölüm cezasının dünya çapında kaldırılması için küresel kampanyasını başlattığında, yalnızca 16 ülke ölüm cezasını tüm suçlar için kaldırmıştı. 2022'nin sonunda ölüm cezası 112 ülkede tüm suçlar için, 9 ülkede ise adi suçlar için kaldırılmıştı.⁵

Kazakistan ayrıca, Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin ölüm cezasının kaldırılmasını amaçlayan İkinci İhtiyari Protokolüne hiçbir çekince koymaksızın taraf oldu. Gambia, Maldivler ve Sri Lanka, infazlara ilişkin resmi erteleme uygulamaya devam etti. Asya'da, Malezya yetkilileri zorunlu ölüm cezasını yeniden düzenlemeye yönelik adımlar attı. Endonezya Parlamentosu, 2026'da yürürlüğe girecek ve belirli koşulların yerine getirilmesi halinde ölüm cezalarının 10 yıl sonra hafifletilmesine izin verecek yeni bir Ceza Yasası'nı kabul etti. Sahra Altı Afrika bölgesinde ölüm cezasının kaldırılmasına yönelik yasal adımlar atıldı. Liberya Senatosu, Temmuz ayında, ölüm cezasını kaldırmak için 2022'nin sonunda Meclis'te bekleyen bir ceza yasası tasarısını oybirliğiyle kabul etti. Gana'da, iki yasadaki ölüm cezası hükümlerini kaldırmak için 1960 tarihli Ceza Suçları Yasası ve 1962 Silahlı Kuvvetler Yasası'nda değişiklik öngören bir yasa tasarısı üzerindeki çalışmalar devam etti.

Aralık ayında, BM Genel Kurulu'nun genel kurul toplantısında, daha önce görülmemiş sayıda BM üye devleti, ölüm cezasını tamamen kaldırmak amacıyla infazların ertelenmesi çağrısında bulunan

iki yıllık kararın kabul edilmesini destekledi.⁶ BM üyelerinin üçte ikisine yakını (125 BM üye devleti) ölüm cezasının ertelenmesi konusundaki dokuzuncu kararın kabul edilmesi yönünde oy kullandı. En son Aralık 2020'de kabul edildiğinden bu yana karara verilen destek artmış oldu. Bu, ölüm cezasını uluslararası insan hakları hukuku kapsamında hukuka uygun bir ceza olarak kabul edilmemesi yönündeki eğilimin bir göstergesiydi. Çok sayıda ülke, Aralık 2020'ye kıyasla oylarını olumlu yönde değiştirdi. 2020 BM Genel Kurulu'nda çekimser kalan Gana, Liberya ve Myanmar lehte oy kullandı; Uganda, aleyhte olan oyunu lehte ve Papua Yeni Gine aleyhte olan oyunu çekimser olarak değiştirdi.

2020'deki genel kurulda oy kullanmayan Palau ve Solomon Adaları ise lehte oy kullandı.

İNFAZLAR

En az 579 infazın gerçekleştiği 2021 yılına kıyasla 2022 yılında en az 883 infaz gerçekleştirilerek %53'lük bir artış kaydedildi. Uluslararası Af Örgütü infaz sayılarında 2018, 2019 ve 2020 yıllarında kaydedilen düşüşün ardından üst üste ikinci yıl artış kaydetti.⁷

Önceki yıllarda olduğu gibi, küresel düzeyde kaydedilen toplam sayılar, Uluslararası Af Örgütü'nün ölüm cezasına ilişkin verilerin devlet sırrı olarak sınıflandırıldığı Çin'de gerçekleştirildiğini düşündüğü binlerce infazı içermemektedir.⁸

⁶ 2007'den bu yana, BM Genel Kurulu bölgeler arası desteğin artmasıyla ölüm cezasını kaldırmak amacıyla infazlara yönelik dokuz erteleme kararı aldı. BM Genel Kurulu kararları önemli ölçüde ahlaki ve siyasi ağırlık taşımaktadır. Bu konudaki kararların sürekli olarak ele alınması, bu zalıman cezanın kullanımının uluslararası toplum için bir insan hakları önceliği olarak incelenmesini sağlamıştır. Bu kararlar lehine verilen toplam oy sayısı 2007'de 104 iken 2022'de 125'e yükselmiştir.

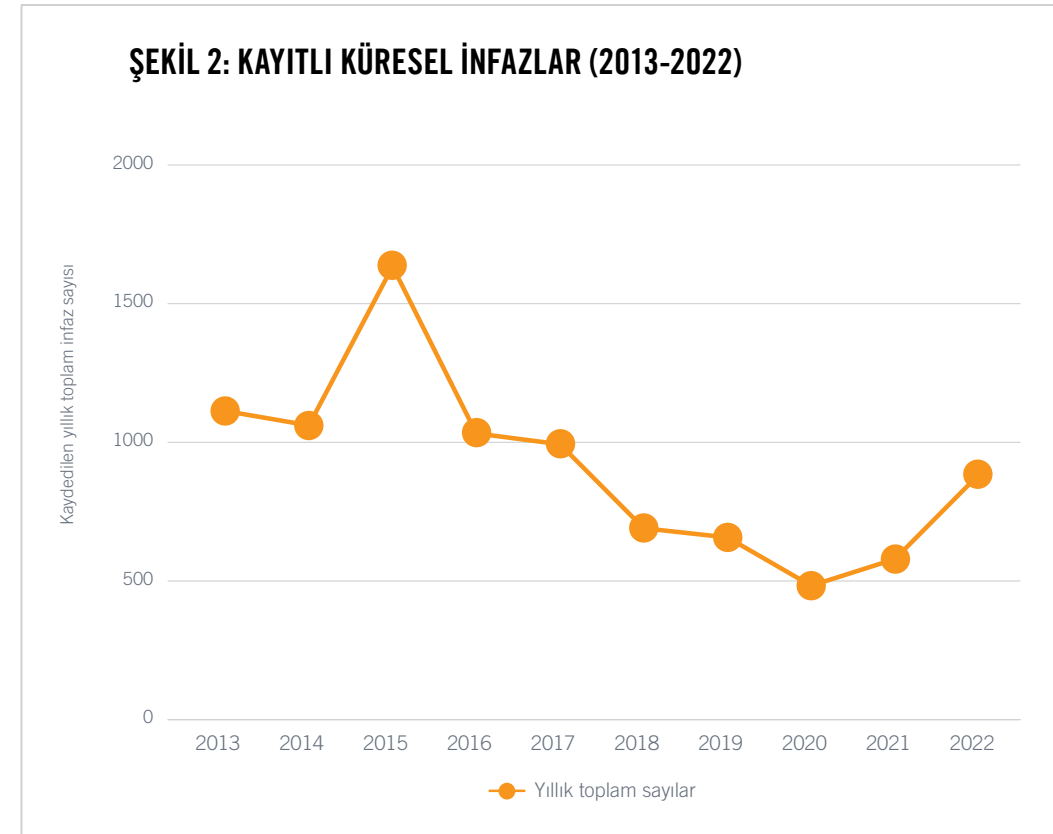
⁷ 2020'de bildirilen toplam infaz sayısı, Uluslararası Af Örgütü'nün ölüm cezasının kullanımını izlemeye başladığı 1979 yılından bu yana kaydettiği en düşük sayılardan biri. Ancak, yıllar içinde bilgiye erişim, ülkelerin yapısı ve araştırma metodolojisindeki değişiklikler, bu sayının daha uzun bir süre için doğru bir şekilde karşılaştırılmasını zorlaştırmaktadır.

⁸ 2009 yılında Uluslararası Af Örgütü Çin'de ölüm cezasının kullanımına ilişkin tahmini sayıları yayımlamayı bıraktı. Bunun yerine, yetkilileri, ölüm cezasının uygulanmasını azaltma hedeflerine ulaştıklarına dair iddialarını, sayıları bizzat yayımlayarak kanıtlamaya davet etti. Diğer bazı ülkeler için de çok az veya kısmi bilgi mevcuttu (Daha fazla bilgi için bu raporda yer alan Uluslararası Af Örgütü'nün ölüm cezası kullanımı konusunda tespit ettiği sayılar bölümüne bakınız).

2021 kayıtlarıyla karşılaştırıldığında, Mısır (83+'dan 24'e), Irak (17+'dan 11+'ya), Japonya (3'ten 1'e), Somali (21+'dan 6+'ya), Güney Sudan (9+'dan 5+'ya) ve Yemen'de (14+'dan 4+'ya) infazlar önemli ölçüde azaldı. Buna karşılık, Uluslararası Af Örgütü İran (314+'dan 576+'ya), Kuveyt (0'dan 7'ye), Myanmar (0'dan 4'e), Filistin (Devleti) (0'dan 5'e), Suudi Arabistan (65'ten 196'ya), Singapur (0'dan 11'e) ve ABD'deki (11'den 18'e) infazlarda dikkate değer artışlar kaydetti.

Üç ülke (Mısır (24), İran (en az 576) ve Suudi Arabistan (196)) bilinen tüm infazların %90'ını oluşturuyor. İran'daki artışın nedeni büyük ölçüde cinayet ve uyuşturucu bağlantılı suçlara yönelik infazlardaki artışlar. Cinayet nedeniyle kaydedilen infazlar 2021'de 159'dan 2022'de 279'a olmak üzere %75; uyuşturucuyla bağlantılı suçlar nedeniyle kaydedilen infazlar ise 2021'de 132'den 2022'de 255'e %93 oranında keskin bir artış göstermiştir. Suudi Arabistan'daki 196 infaz, Uluslararası Af Örgütü tarafından ülkede son 30 yılda kaydedilen en yüksek infaz sayısı oldu. Suudi Arabistan'daki infazların sayısındaki önemli artışa esas olarak terörle bağlantılı suçlar için kaydedilen infazlardaki artış ve uyuşturucuyla bağlantılı suçlar için infazların yeniden başlaması neden oldu. Ülkede terörle bağlantılı suçlar için kaydedilen infazlar 2021'de 9 iken 2022'de 85'e; uyuşturucuyla bağlantılı suçlar için kaydedilen infazlar ise 2021'de 0 iken 2022'de 57'ye yükseldi.

2022'de infaz edildiği bilinen 883 kişi arasında İran (12) ve Suudi Arabistan'da (1) olmak üzere 13 kadın da bulunuyor.

Uluslararası Af Örgütü, 2021'de 18 olan infaz uygulayan ülke sayısına kıyasla bu sene 20 ülkede infaz kaydetti. Birkaç yıl aradan sonra, Afganistan (2018'den beri ilk), Kuveyt (2017'den beri ilk), Myanmar (40 yıldır ilk), Filistin (2017'den beri ilk), Singapur (2019'dan beri ilk) olmak üzere beş ülkede infazlar yeniden başladı. 2021'de infaz gerçekleştiren üç ülke (Botsvana, BAE ve Umman) 2022'de infaz gerçekleştirmedi.

2022 YILINDA DÜNYADA KAYDEDİLEN İNFAZLAR

AAfganistan (+), Bangladeş (4), Belarus (1), Çin (+), Mısır (24), İran (576+), Irak (11+), Japonya (1), Kuveyt (7), Myanmar (4), Kuzey Kore (+), Filistin (Devleti) (5), Suudi Arabistan (196), Singapur (11), Somali (6+), Güney Sudan (5+), Suriye (+), ABD (18), Vietnam (+), Yemen (4+).

2022 YILINDA UYGULANAN İNFAZ YÖNTEMLERİ⁹

Baş keserek öldürme	Suudi Arabistan								
Asarak öldürme	Bangladeş	Mısır	İran	Irak	Japonya	Myanmar	Singapur	Güney Sudan	Suriye
Öldürücü iğne ile öldürme	Çin	ABD	Vietnam						
Ateş ederek öldürme	Afganistan	Belarus	Çin	Kuwait	Kuzey Kore (Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti)	Filistin (Devleti)	Somali	Yemen	

ULUSLARARASI RESMİ KURULUŞLAR TARAFINDAN 2022'DE ÖLÜM CEZASI UYGULADIĞI BİLİLEN ÜLKELER

- Amerikan Devletleri Örgütü:** 35 ülkeden 1'i infaz gerçekleştirdi – **ABD.**
- Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı:** 57 ülkeden 2'si infaz gerçekleştirdi – **Belarus ve ABD.**
- Afrika Birliği:** 55 ülkeden 3'ü infaz gerçekleştirdi – **Mısır, Somali ve Güney Sudan.**
- Arap Birliği:** 22 ülkeden 8'i infaz gerçekleştirdi – **Mısır, Irak, Kuveyt, Filistin (Devleti), Suudi Arabistan, Suriye, Somali ve Yemen.**
- Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği:** 10 ülkeden 3'ü infaz gerçekleştirdi – **Myanmar, Singapur ve Vietnam.**
- İngiliz Milletler Topluluğu:** 56 ülkeden 2'si infaz gerçekleştirdi – **Bangladeş ve Singapur.**
- Uluslararası Frankofoni Örgütü:** 54 ülkeden 2'si infaz gerçekleştirdi – **Mısır ve Vietnam.**
- Birleşmiş Milletler:** 193 üye ülkeden 19'unun (BM üyelerinin %10'u) infaz gerçekleştirdiği bilinmektedir – **Afganistan, Bangladeş, Belarus, Çin, Mısır, İran, Irak, Japonya, Kuveyt, Myanmar, Kuzey Kore, Suudi Arabistan, Singapur, Somali, Güney Sudan, Suriye, ABD, Vietnam ve Yemen.**¹⁰

⁹ Önceki yıllarda da olduğu gibi, Uluslararası Af Örgütü'ne 2022 yılında recm yoluyla infaz uygulandığına dair herhangi bir bildirim ulaşmadı.

¹⁰ Filistin Devleti, Birleşmiş Milletler'de üye olmayan gözlemci devlet statüsündedir.

ÖLÜM CEZALARI

Uluslararası Af Örgütü tarafından 2022 yılında kaydedilen toplam ölüm cezası sayısı, 2021'deki küresel sayıya göre düşüş gösterdi. 2021'de en az 2.052 olan ölüm cezası sayısına kıyasla 2022'de en az 2.016 yeni ölüm cezası verildi. Ancak, bazı ülkeler için ölüm cezalarına ilişkin bilgilerin niteliği ve ulaşılabilirliğindeki farklılıklar, bu küresel toplamın önceki yıllarla karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesini metodolojik olarak zorlaştırmaktadır.

Uluslararası Af Örgütü, önceki yıllarda resmi olarak yüksek sayıda ölüm cezası bildiren Nijerya ve Sri Lanka'da verilen ölüm cezalarına ilişkin resmi sayılar hakkında bilgi alamadı. Öte yandan, Tayland yetkilileri önceki yıllardan farklı olarak asliye mahkemeleri tarafından verilen yeni ölüm cezalarına ilişkin sayıları Uluslararası Af Örgütü'ne sundu.

2022 yılında 52 ülkede ölüm cezaları doğrulandı. Bu sayı, 56 ülkenin ölüm cezası verdiği bilinen 2021 yılından 4 eksik. Bahreyn, Komorlar, Laos, Nijer ve Güney Kore olmak üzere beş ülkenin belli bir aradan sonra tekrar ölüm cezası verdiği biliniyor. Belarus, Kamerun, Japonya, Malavi, Fas/Batı Sahra, Umman, Sierra Leone, Uganda ve Zimbabwe'de yeni ölüm cezası kaydedilmedi. Bu ülkelerin hepsi 2021 yılında ölüm cezası vermişti.

2022 YILINDA DÜNYADA KAYDEDİLEN ÖLÜM CEZALARI

Afganistan (+), Cezayir (54), Bahreyn (2+) Bangladeş (169+), Botsvana (1), Çin (+), Komorlar (2), Kongo Demokratik Cumhuriyeti (76+), Mısır (538), Etiyopya (2+), Gambiya (9), Gana (7), Guyana (4), Hindistan (165), Endonezya (112+), İran (+), Irak (41+), Ürdün (4+), Kenya (79), Kuveyt (16+), Laos (5+), Lübnan (2+), Libya (18+), Malezya (16+), Maldivler (1), Mali (8+), Moritanya (5+), Myanmar (37+), Nijerya (77+), Nijer (4+), Kuzey Kore (+), Pakistan (127+), Filistin (Devleti) (28), Katar (+), Suudi Arabistan (12+), Singapur (5), Somali (10+), Güney Kore (1), Güney Sudan (4+), Sri Lanka (8+), Sudan (1+), Suriye (+), Tayvan (3), Tanzanya (11), Tayland (104), Trinidad ve Tobago (5+), Tunus (26+), BAE (2+), ABD (21), Vietnam (102+), Yemen (78+), Zambiya (2+).

Uluslararası Af Örgütü, 2021 yılına kıyasla 2022 yılında şu ülkelerde verilen ölüm cezalarının sayısında önemli bir artış kaydetti: Cezayir (9'dan 54'e), Mısır (356+'dan 538'e), Hindistan (144'ten 165'e), Kenya (14'ten 79'a), Kuveyt (5+'dan 16+'ya), Nijerya (56+'dan 77+'ya), Tunus (3+'dan 26+'ya). Aşağıdaki ülkelerde verilen ölüm cezalarının sayısında önemli bir düşüş kaydedildi: Bangladeş (181+'dan 169+'ya), Irak (91+'dan 41+'ya), Lübnan (12+'dan 2+'ya), Malavi (11+'dan 0'a), Mali (48'den 8+'ya), Moritanya (60'dan 5+'ya), Myanmar (86+'dan 37+'ya), Sierra Leone (23'den 0'a), Somali (27+'dan 10+'ya), Vietnam (119+'dan 102+'ya), Yemen (298+'dan 78+'ya).

Dünya genelinde 2022 yılı sonunda en az 28.282 kişi ölüm cezasına çarptırılmıştır.¹¹

¹¹ Uluslararası Af Örgütü'nün yüksek sayıda mahkumun ölüm cezasına çarptırıldığını düşündüğü bazı ülkeler için sayılar mevcut değildi veya güvenilir bir sayı tahmin etmek mümkün değildi. Çin, Mısır, İran, Libya, Kuzey Kore ve Suudi Arabistan bu ülkeler arasındaydı.

CEZANIN HAFİFLETİLMESİ, AF VE BERAAT

Uluslararası Af Örgütü, 26 ülkede ölüm cezalarının hafifletilmesini veya affını kaydetti:

Afganistan, Bangladeş, Barbados, Çin, Gambiya, Gana, Guyana, Hindistan, Endonezya, Irak, Kazakistan, Kuveyt, Malezya, Moritanya, Fas/Batı Sahra, Nijer, Nijerya, Pakistan, Singapur, Sri Lanka, Sudan, Tayvan, Tayland, ABD, Vietnam, Zambiya.¹²

Uluslararası Af Örgütü, dört ülkede ölüm cezasına çarptırılan 28 kişinin beraat ettiğini kaydetti: Kenya (20), Fas/Batı Sahra (1), ABD (2), Zimbabwe (5).¹³

2022'DE ÖLÜM CEZALARI: ULUSLARARASI HUKUKUN İHLALI

Ölüm cezası, 2021'de uluslararası hukuk ve standartlar ihlal edilerek kullanılmaya devam etti. Bazı örnekler arasında şunlar yer aldı:

- Afganistan (1+) ve İran'da (2) en az üç kişi **halka açık** infaza maruz bırakıldı.
- İran'da **18 yaşından küçükken** işledikleri suçlardan dolayı ölüm cezasına mahkum edilen en az beş kişi infaz edildi. Uluslararası Af Örgütü, Maldivler, İran ve Suudi Arabistan'da bu kategorideki başka kişilerin de ölüm cezasının infazını beklediği kanaatindedir.¹⁴
- İran, Japonya, Maldivler ve ABD dahil olmak üzere birçok ülkede **ruhsal (psiko-sosyal) veya zihinsel engelli** kişilerin ölüm cezasına mahkum edildiği biliniyor.
- Afganistan, Bahreyn, Bangladeş, Belarus, Çin, Mısır, İran, Irak, Malezya, Myanmar, Kuzey Kore, Pakistan, Suudi Arabistan, Singapur, Vietnam ve Yemen dahil olmak üzere birçok ülkede **uluslararası adil yargılanma standartlarını** karşılamayan yargılamalar sonrasında ölüm cezalarının verildiği biliniyor.
- Mısır, İran, Suudi Arabistan ve Yemen'de **işkence veya diğer türde kötü muamele** yoluyla alınmış olabilecek “itiraflar” sonucunda insanlar suçlu bulundu ve ölüm cezasına mahkum edildi.
- Bangladeş ve Mısır'da **sanık hazır bulunmadan (gıyabında)** ölüm cezaları verildi.

¹² Cezanın hafifletilmesi; ölüm cezasının, hapis cezası gibi daha hafif bir cezayla, genellikle temyizde yargı tarafından, bazen de yürütme tarafından değiştirildiği süreçtir. Hükümlü kişi cezadan tamamen muaf tutulduğunda ise affedilmiş olur.

¹³ Beraat, hüküm verildikten ve temyiz sürecinin sonuçlanmasından sonra, hüküm giyen kişinin daha sonra suçtan aklanması veya suçlamadan beraat ettirilmesi ve bu nedenle kanun nezdinde masum sayılması sürecidir.

¹⁴ Doğum kayıt belgesi gibi net bir yaş kanıtı olmadığından çoğu durumda mahkumun gerçek yaşı tartışmalıdır. Hükümetler, yaşın ihtilafı olduğu durumlar için bazı kriterler koymalıdır. Yaşın değerlendirilmesinde iyi uygulama fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişim bilgisinden yararlanmayı içerir. İhtilafı durumlarda bu kriterler doğru var sayılmalı, böylece bireye suç işlediği sırada 18 yaşın altında olan bir kişi olarak muamele edilmeli ve buna bağlı olarak ölüm cezasının uygulanmaması sağlanmalıdır. Bu tür bir yaklaşım, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 3(1) Maddesi gereğince, çocuklarla ilgili tüm işlemlerde çocuğun yüksek yararının öncelikli olarak dikkate alınması gerektiği ilkesiyle tutarlıdır.

2022'DE ÖLÜM CEZALARI: ULUSLARARASI HUKUKUN İHLALİ (DEVAMI)

- Afganistan, Gana, İran, Malezya, Myanmar, Nijerya, Pakistan, Suudi Arabistan, Singapur ve Trinidad ve Tobago'da **zorunlu ölüm cezaları** uygulandı.¹⁵
- Askeri mahkemeler** Mısır, Libya, Myanmar ve Pakistan'da sivilere ölüm cezası verdi. Bangladeş, Hindistan, İran, Pakistan, Suudi Arabistan ve Yemen'de ise **özel mahkemeler** ölüm cezası verdi.
- Ölüm cezası, **kasten öldürme içermeyen** ve dolayısıyla uluslararası hukukta “en ciddi suçlar” eşliğini karşılamayan suçlar için kullanıldı.¹⁶

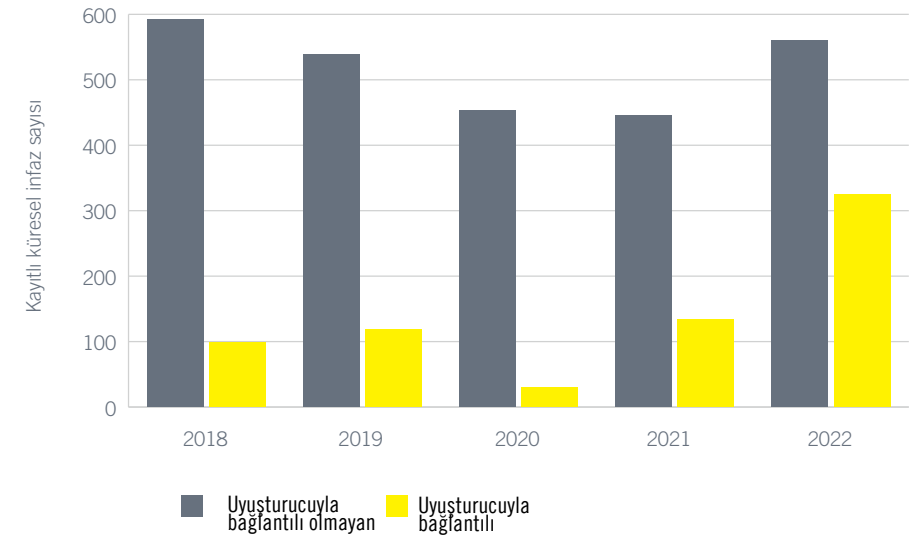
Uyuşturucuyla ilgili suçlar:

- Çin (+)¹⁷, İran (255), Suudi Arabistan (57) ve Singapur'da (11) uyuşturucuyla ilgili suçlar nedeniyle infazlar kaydedildi. Toplam 325 olan bu sayı küresel olarak kaydedilen bütün infazların %37'sini oluşturmaktadır. **Bu tür infazları gerçekleştirmiş olma ihtimali çok yüksek olan Vietnam'a ilişkin bilgi mevcut değildir.**
- 9 ülkede 213 yeni ölüm cezası verildiği bilinmektedir: Bangladeş (6), Mısır (1), Çin (+)¹⁸, Endonezya (105), Laos (5), Malezya (8), Pakistan (1), Singapur (5) ve Vietnam (80). Tayland'da, 2022 yılı sonunda ölüm cezasına mahkum edilmiş olan 14'ü kadın toplam 195 kişiden 121'i uyuşturucuyla ilgili suçlardan hüküm giymişti.

Yolsuzluk gibi mali suçlar: Çin ve Vietnam.

- “Küfür”** veya “İslam peygamberine hakaret”: Libya.
- İnsan kaçırma:** İran ve Suudi Arabistan .
- Tecavüz:** Bangladeş, Mısır, Hindistan, İran, Pakistan ve Suudi Arabistan.
- Farklı şekillerde tanımlanan **“ihamet”** suçları, **“ulusal güvenliğe karşı eylemler”**, yabancı bir oluşumla **“işbirliği”**, **“casusluk”**, **“liderin politikalarını sorgulama”**, **“isyan hareketine ve terörizme”** katılma, **“hükümete/devlete karşı silahlı isyan”** ve can kaybına yol açsın veya açmasın diğer **“devlete karşı suçlar”**: İran ve Suudi Arabistan.

ŞEKİL 3: UYUŞTURUCUYLA BAĞLANTILI SUÇLARDA KAYITLI İNFAZLAR (2018-2022)

¹⁵ BM İnsan Hakları Komitesi, "suçun ölüm cezasını gerektiren bir suç olarak tanımlanıp tanımlanmayacağı ve suçlunun özel koşullarında ölüm cezası verilip verilmeyeceği konusunda yerel mahkemelere hiçbir takdir yetkisi bırakmayan zorunlu ölüm cezalarının doğası gereği keyfi olduğunu" belirtmiştir. İnsan Hakları Komitesi, Madde 6: Yaşam Hakkına ilişkin 36 No'lu Genel Yorum, BM Belge No: CCPR/C/GC/36 [3 Eylül 2019], para. 37.

¹⁶ Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 6. Maddesinde öngörüldüğü üzere; İnsan Hakları Komitesi, Madde 6: Yaşam Hakkına ilişkin 36 No'lu Genel Yorum, BM Belge No: CCPR/C/GC/36 [3 Eylül 2019], para. 35.

¹⁷ Küresel ve bölgesel toplamlar hesaplanırken "+" iki olarak sayılmıştır.

¹⁸ Küresel ve bölgesel toplamlar hesaplanırken "+" iki olarak sayılmıştır.

BÖLGESEL DEĞERLENDİRMELER

AMERİKA KITASI

BÖLGESEL EĞİLİMLER

- Oregon eski Valisi Kate Brown, eyaletteki tüm ölüm cezalarını hafifletti.¹⁹
- ABD'de ölüm cezaları ve infazların yıllık toplam sayıları arttı, ancak daha önceki yıllara kıyasla düşük sayılar arasında yer aldı.
- Guyana, Trinidad ve Tobago ve ABD, üst üste altıncı yılda da Amerika kıtasında yeni ölüm cezaları verdiği bilinen üç ülke oldu. ABD üst üste 14. yılda bölgede insanları infaz eden tek ülke oldu..

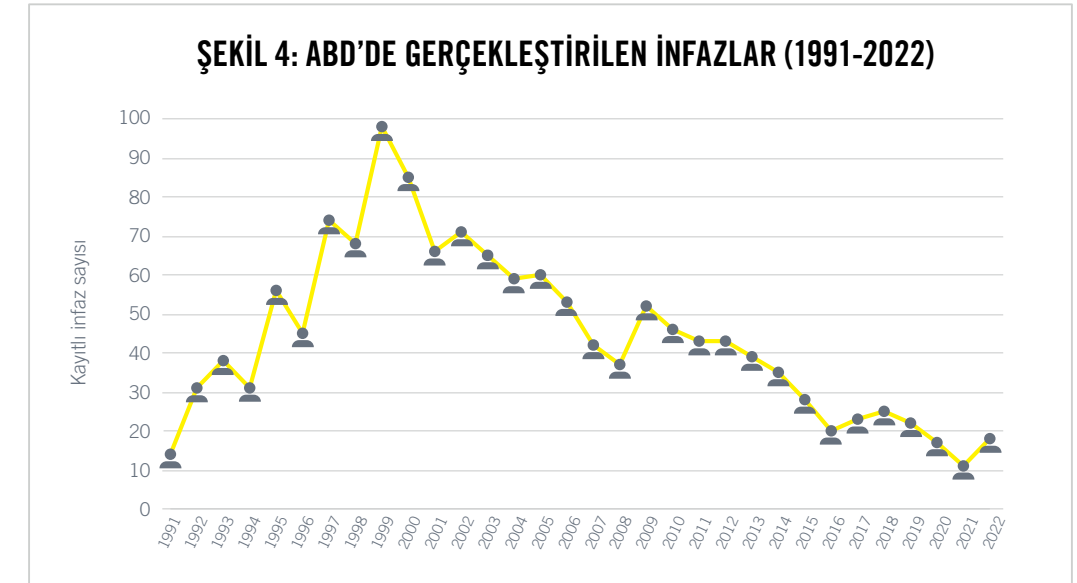
ÜLKE	2022 YILINDA KAYDEDİLEN İNFAZLAR	2022 YILINDA KAYDEDİLEN ÖLÜM CEZALARI	2021 YILI SONUNDA ÖLÜM CEZASINA MAHKUM EDİLDİĞİ BİLİNER KİŞİLER
Antigua ve Barbuda	0	0	0
Bahamalar	0	0	0
Barbados	0	0	5
Belize	0	0	0
Küba	0	0	0
Dominik	0	0	0
Grenada	0	0	1
Guatemala	0	0	0
Guyana	0	4	17
Jamaika	0	0	0
Saint Kitts ve Nevis	0	0	0
Saint Lucia	0	0	0
Saint Vincent ve Grenadinler	0	0	1

¹⁹ Oregon Capital Chronicle, "Oregon Valisi Kate Brown 17 ölüm cezasını hafifleterek planlanan infazlara son verdi," 13 Aralık 2022, oregoncapitalchronicle.com/2022/12/13/oregon-gov-kate-brown-commutes-17-death-sentences-ending-death-row/

ÜLKE	2022 YILINDA KAYDEDİLEN İNFAZLAR	2022 YILINDA KAYDEDİLEN ÖLÜM CEZALARI	2021 YILI SONUNDA ÖLÜM CEZASINA MAHKUM EDİLDİĞİ BİLİNER KİŞİLER
Trinidad ve Tobago	0	5+	43
ABD ²⁰	6 eyalette 18: Alabama (2) Arizona (3) Mississippi (1) Missouri (2) Oklahoma (5) Teksas (5)	12 eyalette 21 yeni ölüm cezası Alabama (3) Arizona (1) Kaliforniya (2) Florida (5) Georgia (1) Louisiana (1) Mississippi (1) Missouri (1) Kuzey Karolina (2) Oklahoma (1) Pensilvanya (1) Teksas (2)	28 yargı bölgesinde 48'i kadın 2.276 kişi. ²¹ Sekiz eyalette 100'den fazla kişi: Kaliforniya 670 Florida 299 Teksas 186 Alabama 165 Kuzey Karolina 137 Ohio 126 Arizona 110 Pensilvanya 101

Covid-19 salgınına yanıt olarak 2020 ve 2021 yıllarında uygulamaya konulan kısıtlamaların etkisi azaldıkça, ABD'de kaydedilen ölüm cezaları ve infazların sayısı artış gösterdi. Yine de bu artış son yıllarda kaydedilen düşüş eğilimini tersine çevirecek kadar yüksek değildi.

ABD'de 2022 yılında gerçekleştirilen infazlar (18) 2021 yılı toplamına (11) kıyasla %64 oranında arttı. Bu artışa rağmen ve Covid-19 salgınına yönelik kısıtlamalar nedeniyle yargılamaların önemli ölçüde etkilendiği önceki iki yıl haricinde, 2022 yılındaki infaz sayılarının toplamı 1991'den bu yana kaydedilen en düşük seviyede kaldı (Şekil 4). Tüm infazlar öldürücü iğne ile gerçekleştirildi.

1991-2022 döneminde ABD'de gerçekleştirilen infazlar.

²⁰ Sayılar, Uluslararası Af Örgütü'nün ilgili ABD eyaletlerindeki Ceza İnfaz Kurumları, mahkemeler ve medya tarafından yayınlanan bilgileri izlemesiyle elde edilmiştir.

²¹ Ölüm cezasının 2019 yılında kaldırıldığı New Hampshire eyaletinde bir kişi hâlâ ölüm cezasına mahkum durumda.

ABD'de 2022 yılında altı eyalet infaz gerçekleştirdi. Arizona 2014 yılından bu yana ilk kez infaz gerçekleştirecek üç kişiyi infaz etti. Yetkililer, diğer beş eyalette 2021 yılında infaz uygulandığını ve çoğu eyalette 2022 yılında bir önceki yıla göre artış olduğunu bildirdi. Alabama'da 2021'de bir iken 2022'de iki, Mississippi'de 2021'de bir ve 2022'de bir, Missouri'de bir iken iki, Oklahoma'da iki iken beş, Teksas'ta ise üç iken beş infaz gerçekleştirdi. 2022 yılı için 10 infazın öngörüldüğü Oklahoma²² ve Teksas 2022 yılında ABD'deki toplam infazların yarısından fazlasını gerçekleştirdi. Güney Karolina Yüksek Mahkemesi Nisan ayında eyalette 2011 yılından bu yana gerçekleştirilecek olan ve kurşuna dizme yoluyla uygulanması beklenen ilk infazları durdurmak için müdahalede bulundu.²³

Washington DC'deki (ABD) Ölüm Cezası Bilgi Merkezi tarafından derlenen rakamlar, 2022 yılındaki infaz kararı sayısının (55) 2021 yılına göre (45) önemli ölçüde daha yüksek olduğunu göstermiştir.²⁴

Öldürücü iğneler için gerekli maddelerin tedariki ve değişen protokollerle ilgili zorluklar, bazı eyaletlerde infazlardaki duraklamanın nedeni olmaya devam etti.²⁵ Eyalet yetkililerinin infazları yeniden başlatmaya yönelik başarısız girişimlerine rağmen, Idaho, Haziran 2022'de infaz gerçekleştirilmeyen 10 yılı tamamladı.²⁶ Tennessee Valisi Bill Lee, bir ay önce öldürücü iğne için kullanılan maddelerle ilgili "teknik bir hata" nedeniyle infazın gerçekleştirilmesine bir saat kala infazı durdurmak için müdahale etmek zorunda kaldıktan sonra infazları durdurdu ve bağımsız inceleme yapılması kararı verdi.²⁷ Yılın ilerleyen dönemlerinde Alabama Valisi Kay Ivey, zehirli iğne ile infazın gerçekleştirilmesine yönelik iki başarısız girişimin ardından tüm infazları geçici olarak durdurdu ve sistem genelinde bir inceleme yapılması talimatı verdi.²⁸ Ohio Valisi Mike DeWine, eyaletin zehirli iğne yöntemiyle ilgili devam eden sorunlar nedeniyle erteleme çıkartarak infazları durdurmaya devam etti.²⁹

ABD mahkemeleri tarafından verilen yeni ölüm cezaları önceki yıllara kıyasla artış göstererek 2020 ve 2021'de 18'den 2022'de 21'e yükseldi. Ancak ABD Yüksek Mahkemesi'nin 1972'de o zamanki mevcut yasalar uyarınca ölüm cezasının uygulanmasını anayasaya aykırı bulmasının ardından revize edilen yasalar uyarınca infazların yeniden başlamasından bu yana en düşük ikinci sayı olmayı sürdürdü.³⁰

2022'de ölüm cezası veren eyaletlerin sayısı (12) 2021'e (7) kıyasla neredeyse iki katına çıktı. Bir süredir ölüm cezası vermeyen Arizona, Georgia, Louisiana, Mississippi, Missouri, Kuzey Karolina ve Pensilvanya'daki mahkemeler yeniden ölüm cezası verirken³¹; Nebraska ve Tennessee'deki mahkemeler bir önceki yıl ölüm cezası vermişken 2022'de ölüm cezası vermedi.

²² Ölüm Cezası Bilgi Merkezi, 2022'de Ölüm Kararlarının Sonuçları, <https://deathpenaltyinfo.org/stories/outcomes-of-death-warrants-in-2022>; Newsweek, "Oklahoma'nın Infaz Tarihleri, Eyaletin Neredeyse Her Ay Mahkumları Öldürmeyi Planladığını Gösteriyor," 5 Temmuz 2022, [Oklaahoma Execution Dates as State Plans to Kill Inmate Nearly Every Month \(newsweek.com\)](https://www.newsweek.com/oklahoma-execution-dates-as-state-plans-to-kill-inmate-nearly-every-month-1688888)

²³ CNN, " Güney Karolina'nın en yüksek mahkemesi gelecek hafta planlanan kurşuna dizme yoluyla infaz uygulamasını durdurdu," 20 Nisan 2022, edition.cnn.com/2022/04/20/us/south-carolina-execution-firing-squad-stay/index.html

²⁴ Ölüm Cezası Bilgi Merkezi, 2022'de Ölüm Kararlarının Sonuçları, <https://deathpenaltyinfo.org/stories/outcomes-of-death-warrants-in-2022>

²⁵ Ohio'ya ek olarak, 2022 yılında Alabama, Arkansas, Florida, Idaho, Indiana, Kentucky, Louisiana, Nebraska, Nevada ve Güney Karolina da dahil olmak üzere çeşitli yargı bölgelerinde, zehirli iğne prosedürleriyle ilgili davalar ve diğer zorluklar nedeniyle infazlar tamamen veya kısmen askıya alındı.

²⁶ Idaho Ceza İnfaz Kurumu, "IDOC Müdürü 15 Aralık infazının hazırlıklarını askıya aldı," 30 Kasım 2022, [idoc.idaho.gov/content/news/idoc-director-suspends-preparation-dec-15-execution#:~:text=15%20execution,-IDOC%20news%20releae&text=Nov.,scheduled%20execution%20of%20Gerald%20Pizzuto](https://www.idoc.idaho.gov/content/news/idoc-director-suspends-preparation-dec-15-execution#:~:text=15%20execution,-IDOC%20news%20releae&text=Nov.,scheduled%20execution%20of%20Gerald%20Pizzuto).

²⁷ Tennessee Valiliği, "Vali Lee, Smith Ertelemesinin Ardından Bağımsız Değerlendirme Çağrısı Yaptı," 2 Mayıs 2022, [tn.gov/governor/news/2022/5/2/gov--lee-calls-for-independent-review-following-smith-reprieve.html](https://www.tn.gov/governor/news/2022/5/2/gov--lee-calls-for-independent-review-following-smith-reprieve.html)

²⁸ Al.com, "Vali Kay Ivey infazların ertelenmesini istedi," 22 Kasım 2022, [al.com/news/2022/11/gov-kay-ivey-orders-moratorium-on-executions-in-alabama.html](https://www.al.com/news/2022/11/gov-kay-ivey-orders-moratorium-on-executions-in-alabama.html)

²⁹ Ohio Valisi Mike DeWine, "Vali DeWine erteleme çıkarttı," 1 Temmuz 2022, [governor.ohio.gov/media/news-and-media/Governor-DeWine-Issues-Reprieves-07012022](https://www.governor.ohio.gov/media/news-and-media/Governor-DeWine-Issues-Reprieves-07012022)

³⁰ ABD Yüksek Mahkemesi, *Furman/Georgia Kararı*, 408 U.S. 238 (1972).

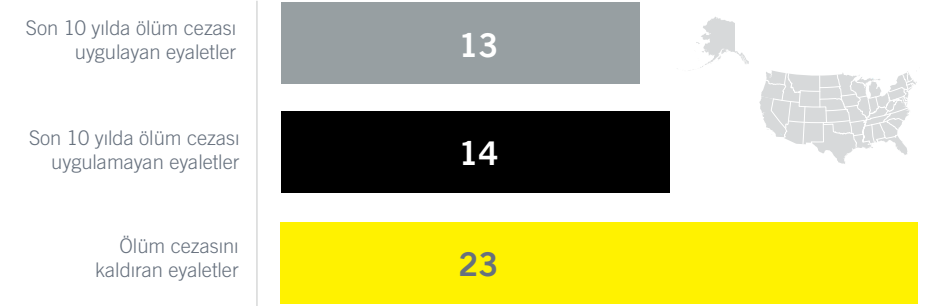
³¹ 2022'den önce son ölüm cezalarını Arizona ve Mississippi 2020'de; Georgia, Kuzey Karolina ve Pensilvanya 2019'da; Louisiana ve Missouri 2018'de verdi.

ABD'DE ÖLÜM CEZASI

2021'de Virginia'da ölüm cezasının kaldırılmasıyla, milenyumun başından bu yana 11'i tüm suçlar için olmak üzere bu cezayı kaldıran ABD eyaletlerinin sayısı 23'e yükseldi.³² Geriye kalan 27 eyaletten Kaliforniya, Idaho, Indiana, Kansas, Kentucky, Louisiana, Montana, Nevada, Kuzey Karolina, Oregon, Pensilvanya, Güney Karolina, Utah ve Wyoming (14'ü, yani yasalarda ölüm cezasını muhafaza eden tüm eyaletlerin %52'si) en az 10 yıldır infaz gerçekleştirmemiş olup, Kaliforniya, Oregon ve Pensilvanya'da vali kararıyla infazlarda erteleme uygulanmaktadır. (Şekil 5)

Federal düzeyde, ABD askeri makamları 1961'den bu yana herhangi bir infaz gerçekleştirmemişti. Biden yönetimi, Temmuz 2021'de yürürlüğe koyduğu olağan federal infaz yasaları uyarınca hüküm giymiş kişilerin infazına ilişkin geçici ertelemeyle devam ettirdi. Bir önceki Trump yönetiminde, 17 yıllık bir aradan sonra Temmuz 2020 ile Ocak 2021 arasında 13 mahkumun infazı uygulanarak infazlar yeniden başlamıştı.

ŞEKİL 5: 50 ABD EYALETİNDE ÖLÜM CEZASI

2022 yılı sonunda 23 ABD eyaleti ölüm cezasını tamamen kaldırmıştı. Geriye kalan 27 eyaletten 14'ü son 10 yıl içinde infaz gerçekleştirmedi.

2022'de federal düzeyde herhangi bir infaz gerçekleşmezken, mevcut ölüm cezalarının hafifletilmesi veya ölüm cezasının kaldırılmasına yönelik yasal tedbirler konusunda herhangi bir ilerleme de kaydedilmedi. Altı kişi, Küba'nın Guantánamo Körfezi'ndeki ABD deniz üssünde askeri komisyonlarca haksız şekilde ölüm cezasıyla yargılanmaya devam etti.

³² Colorado, Connecticut, Delaware, Illinois, Maryland, New Hampshire, New Jersey, New Mexico, New York, Virginia ve Washington eyaletleri. Washington başkenti DC de ölüm cezasını kaldırdı.

2022'de infaz tehdidiyle karşılaşan kişilere ilişkin bazı vakalarda, adil yargılama sorunları³³; ırk ayrımcılığı ve önyargı³⁴; psiko-sosyal (ruhsal) ve zihinsel engelli kişilere yönelik korumaların ihlali de dahil olmak üzere, uluslararası insan hakları hukuku ve standartları uyarınca ölüm cezasının kullanımı hakkında belirlenen kısıtlamalar ihlal edildi.³⁵

Illinois ve Pensilvanya'da daha önce hüküm giymiş ve ölüm cezasına çarptırılmış iki kişinin davalarında mahkemelerin hukuki temsilin yetersizliği ve görevi kötüye kullanma kanıtlarını değerlendirmesinin ardından haklarındaki suçlamalar düşürüldü ve 1973'ten bu yana bu tür beraat kararlarının toplam sayısı yıl sonu itibarıyla 190'a ulaştı.³⁶

Amerika kıtasında ABD dışında, Guyana ve Trinidad ve Tobago bilinen dokuz ölüm cezasını uyguladı. Bölgede cinayet için zorunlu ölüm cezasını sürdüren tek ülke olan Trinidad ve Tobago, ABD dışında ölüm cezasına çarptırıldığı bilinen 67 kişinin yarısından fazlasından (%64) sorumlu.

Antigua ve Barbuda, Bahamalar, Belize, Küba, Dominika, Guatemala, Jamaika, Saint Kitts ve Nevis ve Saint Lucia olmak üzere dokuz ülke hiç kimseyi ölüm cezasına çarptırmadı. Grenada ve Saint Vincent ve Grenadinler birer kişiyi resmi olarak ölüm cezası altında tutmaya devam ederken her iki ölüm cezası da mahkeme kararları nedeniyle uygulanamıyor.

Guyana Temyiz Mahkemesi Guyana'da, Privy Council Yargı Komitesi (Trinidad ve Tobago'nun en üst temyiz mahkemesi) ise Trinidad ve Tobago'da ölüm cezalarının anayasaya uygunluğunu onayladı.³⁷

³³ Uluslararası Af Örgütü, "ABD: Daha Fazla Bilgi: Teksas temyiz mahkemesi infazı engelledi - Melissa Lucio" (Acil Eylem, UAÖ İndeks: AMR 51/5513/2022), 27 Nisan 2022, [amnesty.org/en/documents/amr51/5513/2022/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/amr51/5513/2022/en/)

³⁴ Uluslararası Af Örgütü, "ABD: Teksas'ta 2023'ün ikinci infazı durdurulmadı" (Acil Eylem, UAÖ İndeks: AMR 51/6417/2023), 2 Şubat 2022, [amnesty.org/en/documents/amr51/6417/2023/tr/](https://www.amnesty.org/en/documents/amr51/6417/2023/tr/)

³⁵ Uluslararası Af Örgütü, "ABD: Zihinsel engelli erkek infaz edildi - Benjamin Cole" (Acil Eylem, UAÖ İndeks: AMR 51/6140/2023), 21 Ekim 2022, [amnesty.org/en/documents/amr51/6140/2022/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/amr51/6140/2022/en/)

³⁶ Daha fazla bilgi için bakınız Ölüm Cezası Bilgi Merkezi, deathpenaltyinfo.org/policy-issues/innocence-database

³⁷ Guyana Times, "Temyiz Mahkemesi, 3 eski GDF Sahil Güvenlik Görevlisine verilen ölüm cezalarını bozdu," 22 Aralık 2022, guyanatimesgy.com/appeal-court-quashes-death-sentence-imposed-on-3-ex-gdf-coast-guards/; Privy Council Yargı Komitesi, Jay Chandler/Eyalet Kararı No 2 (Trinidad ve Tobago), [2022] UKPC 19, 16 Mayıs 2022, [jcpc.uk/cases/docs/jcpc-2020-0051-judgment.pdf](https://www.jcpc.uk/cases/docs/jcpc-2020-0051-judgment.pdf)

ASYA-PASİFİK

BÖLGESEL EĞİLİMLER

- Askeri yetkililer Myanmar'da son kırk yılın ilk infazlarını gerçekleştirerek, aralarında bilinen iki muhalif siyasetçinin de bulunduğu dört kişiyi son derece haksız ve gizli yargılamaların ardından keyfi olarak hayatlarından mahrum etti. Afganistan ve Singapur'da bir süredir ara verilmiş olan infazlar yeniden başladı.
- Papua Yeni Gine, Asya-Pasifik bölgesinde tüm suçlar için ölüm cezasını kaldıran 21. ülke oldu. Maldivler İçişleri Bakanı ve Sri Lanka Devlet Başkanı, ülkelerinde ölüm cezalarının uygulanmayacağını teyit etti.
- Çin dünyada en çok infaz uygulayan ülke olmaya ve ölüm cezası sayılarını gizlemeye devam etti. Özellikle Kuzey Kore ve Vietnam'daki kısıtlayıcı devlet uygulamaları, dünyada en fazla infazın gerçekleştiği Asya-Pasifik bölgesinde ölüm cezasının kullanımına ilişkin doğru bir değerlendirme yapılmasını engellemeyi sürdürdü.

ÜLKE	2022 YILINDA KAYDEDİLEN İNFAZLAR	2022 YILINDA KAYDEDİLEN ÖLÜM CEZALARI	2022 YILI SONUNDA ÖLÜM CEZASINA MAHKUM EDİLDİĞİ BİLİLEN KİŞİLER
Afganistan	+	+	+
Bangladeş	4	169+	2,000+
Brunei Sultanlığı	0	0	+
Çin	+	+	+
Hindistan ³⁸	0	165	539
Endonezya	0	112+	452+
Japonya	1	0	116
Laos	0	5+	+
Malezya	0	16+	1,337 ³⁹
Maldivler	0	1	20
Myanmar	4	37+	119+
Kuzey Kore	+	+	+

³⁸ *Project 39A, Hindistan'da Ölüm Cezası: Yıllık İstatistik Raporu 2022, Ocak 2023, <https://www.project39a.com/annual-statistics-reports>.*

³⁹ Meclise yazılı cevap, üçüncü toplantı, beşinci dönem, on dördüncü Parlamento, 4 Ekim 2022. Veriler 23 Eylül 2022 tarihi itibarıyla verilmiştir. Toplamda 891 kişi (%67) uyuşturucuyla bağlantılı suçlar nedeniyle ölüm cezasına çarptırılmıştır. Şubat 2023'te yetkililer tarafından yayınlanan 1.320 resmi sayısı, ölüm cezalarının kaldırılmasının Eylül 2022'den sonra gerçekleşmiş olabileceğini ve yıl sonu toplamının daha düşük olabileceğini göstermektedir.

ÜLKE	2022 YILINDA KAYDEDİLEN İNFAZLAR	2022 YILINDA KAYDEDİLEN ÖLÜM CEZALARI	2022 YILI SONUNDA ÖLÜM CEZASINA MAHKUM EDİLDİĞİ BİLİLEN KİŞİLER
Pakistan	0	127+	3,831+ ⁴⁰
Papua Yeni Gine	0	0	28
Singapur	11	5	50+
Güney Korea	0	1	60
Sri Lanka	0	8+	1,000+
Tayvan	0	3	45
Tayland	0	104	195
Tonga	0	0	0
Vietnam	+	102+	1200+

2022 yılı, Papua Yeni Gine Meclisi'nde Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılmasını ve tüm suçlar için ölüm cezasının kaldırılmasını öngören yasa tasarısının görüşülmesiyle başladı. Meclis, 12 Nisan 2022 tarihinde yürürlüğe girecek olan tasarımı 20 Ocak 2022'de onayladı.⁴¹ Yıl içinde Asya-Pasifik bölgesindeki diğer yönetimler tarafından da olumlu taahhütlerde bulunuldu. Maldivler İçişleri Bakanı İmran Abdulla, Haziran ayında hükümetin ölüm cezasının uygulanmasına ilişkin erteleme politikası izlemeye devam edeceğini doğruladı.⁴² Sri Lanka Devlet Başkanı Ranil Wickremesinghe ise devam etmekte olan bir hukuk mücadelesinde Yüksek Mahkeme'ye verdiği taahhütle ölüm cezasının uygulanmasına izin vermeyeceğini teyit etti.⁴³ Malezya yetkilileri zorunlu ölüm cezasında reform yapılması yönünde adımlar attı, Endonezya Meclisi ise 2026 yılında yürürlüğe girecek olan ve belirli koşulların yerine getirilmesi halinde 10 yıl sonra ölüm cezalarının hafifletilmesine imkan tanıyacak yeni bir Ceza Kanunu çıkarttı.

Öte yandan, yıl içinde bölgede infaz gerçekleştirdiği bilinen ülke sayısı 2021'de beş iken 2022'de sekize yükseldi. Askeri yetkililer Myanmar'da son kırk yıl içindeki ilk infazları gerçekleştirerek, haksız ve gizli yargılamaların ardından dört kişiyi keyfi olarak hayatlarından mahrum bıraktı.⁴⁴ Afganistan'da Taliban yetkilileri, ülkede önceki üç yıl boyunca hiçbir infazın kaydedilmemesinin ardından, halk önünde yapılan infazlar da dâhil olmak üzere yargısal infazlara yeniden başladı.⁴⁵

Singapur'da yetkililer, önemli davalardaki temyiz başvurularının reddedilmesinin ardından 2019'dan bu yana ilk kez infaz gerçekleştirdi. Hindistan ve Tayvan hükümetleri üst üste ikinci yıl infaz gerçekleştirmedii.

⁴⁰ Pakistan Adalet Projesi, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Ölüm Cezasının Uygulanmasına İlişkin Erteleme Raporuna Katkı: Genel Sekreter'in Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 77. Oturumuna sunacağı rapor için bilgi, Nisan 2022.

⁴¹ Papua Yeni Gine Meclisi, Ceza Kanunu (Değişiklik) Yasası, 2022 tarihli 10 Sayılı Yasa.

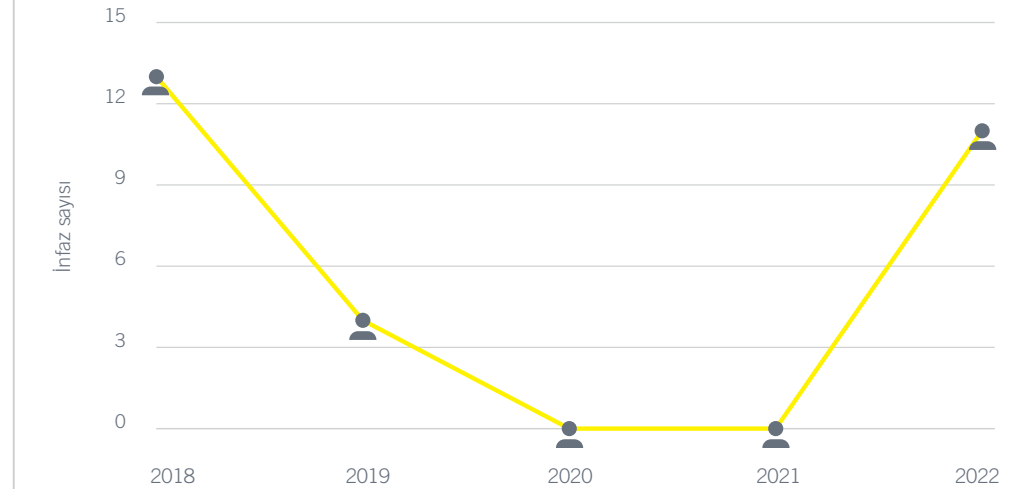
⁴² The Edition, "İçişleri Bakanı'na göre Maldivler ölüm cezalarında infazların ertelenmesine devam edecek," 6 Haziran 2022, edition.mv/imran_abdulla_home_minister/24877

⁴³ Colombo Page, "Başkan Yüksek Mahkeme'ye ölüm cezalarını imzalamayacağını bildirdi," 1 Eylül 2022, colombopage.com/archive_22B/Sep01_1662007289CH.php

⁴⁴ Uluslararası Af Örgütü, "Myanmar: On yıllardır gerçekleştirilen ilk infazlar, devlet baskısındaki acımasız artışı gösteriyor," 25 Temmuz 2022, amnesty.org/tr/latest/news/2022/07/myanmar-first-executions-in-decades-mark-atrocious-escalation-in-state-repression/

⁴⁵ Afganistan: Uluslararası Af Örgütü Taliban'ın halka açık infazlarını kınamaktadır, 7 Aralık 2022, https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/12/afghanistan-amnesty-international-condemns-public-execution-by-the-taliban/

ŞEKİL 6: SİNGAPUR'DA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNFAZLAR (2018-2022)

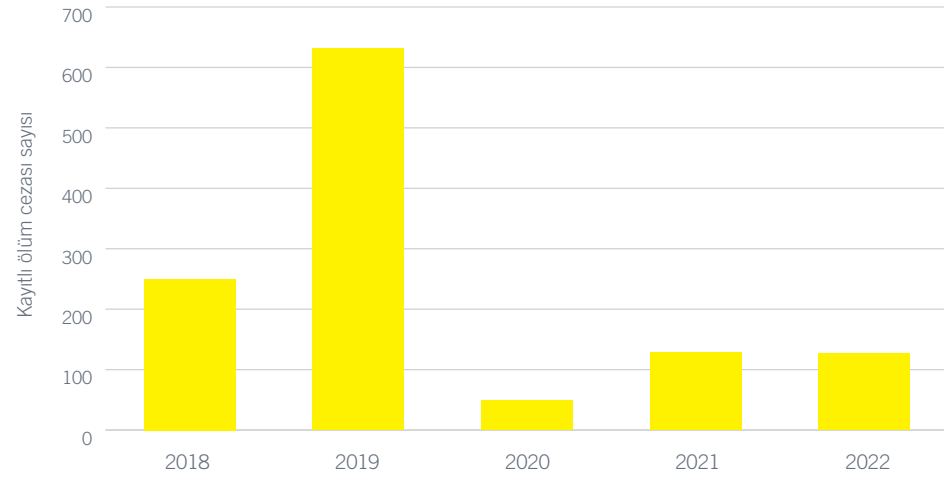

2022'de bölgesel olarak kaydedilen yeni ölüm cezalarının sayısı (861), 2021 toplamına (819) göre %5 artarak, Covid-19 pandemisinin birçok ülkede mahkeme süreçlerini askıya almasından önce Uluslararası Af Örgütü tarafından kaydedilen sayılara benzer sayılara ulaştı.⁴⁶ Bu artışın nedenlerinden biri de Tayland yetkililerinin Uluslararası Af Örgütü'ne önceki yıllardan farklı olarak asliye mahkemeleri tarafından verilen yeni ölüm cezalarına ilişkin veriler sunmasıydı. Bununla birlikte, bilinen 165 sayısının 2000 yılından bu yana kaydedilen en yüksek yıllık toplam sayı olduğu Hindistan'da 2021 yılına göre önemli bir artış kaydedildi.⁴⁷ Pakistan'da kaydedilen ölüm cezaları (en az 127) 2021 yılındaki kadar yüksekti (en az 129). Ülkede son yıllarda verilen ölüm cezalarının sayısı artarken, yıllık toplam sayı pandemi öncesi seviyelerin altında kaldı (bkz. Şekil 7). Uluslararası Af Örgütü'nün Endonezya'da 2021 yılında kaydettiği yüksek orandaki yeni ölüm cezaları 2022 yılında da devam etti ve ülkedeki yıllık toplam ölüm cezası sayılarında büyük bir değişim yaşanmadı (2021'de en az 114 iken 2022'de en az 112). Singapur'da verilen yeni ölüm cezalarının bilinen sayısı 2021 yılına kıyasla yarı yarıya azaldı (10'dan 5'e).

⁴⁶ 2018 ve 2019 yıllarında Asya-Pasifik bölgesinde sırasıyla en az 1.100 ve 1.227 yeni ölüm cezasının verildiği bilinmektedir.

⁴⁷ Project 39A, Hindistan'da Ölüm Cezası: Yıllık İstatistik Raporu 2022, Ocak 2023, project39a.com/annual-statistics-reports

ŞEKİL 7: PAKİSTAN’DA KAYDEDİLEN ÖLÜM CEZALARI (2018-2022)

2022’de ölüm cezası verdiği bilinen ülke sayısı (17) 2021 ve 2020’ye (16) kıyasla artış gösterdi. Laos ve Güney Kore’de mahkemelerin 2022 yılında ölüm cezası verdiği bilinirken, 2021 yılında bu ülkelerde hiç ölüm cezası kaydedilmedi. Japonya’da 2022 yılında yeni ölüm cezası verilmediği bilinirken, 2021 yılında üç kişi asarak öldürme cezasına mahkum edilmişti.

Çin, Kuzey Kore ve Vietnam’da verilerin gizli tutulması ve bilgiye erişimin sınırlı olmasının yanında diğer bazı ülkelerde de şeffaflığın olmaması, raporların doğrulanmasını ve bölgede ölüm cezasının kullanımının gerçek boyutlarının değerlendirilmesini imkansız hale getirdi. Uluslararası Af Örgütü, gözlemlerine dayanarak Çin’de yıl boyunca verilen ölüm cezalarının ve infazların sayısının binlere ulaşmış olabileceğini düşünmektedir. Benzer şekilde, Kuzey Kore’ye ve bağımsız medya kaynaklarına erişimin olmaması, Uluslararası Af Örgütü’nün bu ülkede ölüm cezasının uygulandığına dair edindiği rapor ve bilgilerin doğrulanmasını imkansız kılmaya devam etti. Uluslararası Af Örgütü, ülkenin halk karşısında da olmak üzere infaz gerçekleştirilmiş olma ihtimalinin çok yüksek olduğunu ve haksız yargılamalar yapılarak ölüm cezalarının sürekli olarak uygulandığını düşünmektedir. Ölüm cezasının, uluslararası hukuk uyarınca ölüm cezasının kullanımına sınır koyan "en ciddi suçlar" eşliğini karşılamayan ya da uluslararası insan hakları hukuku uyarınca cezai suç olarak kabul edilemeyecek bir dizi eylem için kullanıldığına dair endişeler bulunmaktadır. Laos ve Vietnam’daki kısmi açıklamalar, bu ülkelerin ölüm cezasına sıklıkla başvurdıklarını gösterdi, ancak bu eksik bilgilere dayanarak tüm yıl için tahminler oluşturmak mümkün değil. Bu nedenle bu raporda yer alan sayılar Uluslararası Af Örgütü’nün gözlemlerine dayanmaktadır.

Asya-Pasifik bölgesinde ölüm cezasının kullanımında birçok vakada uluslararası hukuk ve standartlar ihlal edilmeye devam etti. Myanmar’da askeri yetkililer ölüm cezasına, protestoculara ve siyasi muhaliflere karşı devlet baskısının bir aracı olarak başvurmaya devam etti. Dört kişi keyfi olarak gizlice infaz edildi. Bu kişiler hakkında askeri mahkemede gizli ve haksız bir yargılama yürütüldü. 3/2021 sayılı⁴⁸ Sıkıyönetim Kanunu’nun çıkarılmasının ardından ordu, bazı bölgelerdeki sivil davaların yargılama yetkisini sivil mahkemelerden özel veya askeri mahkemelere devretti. Bu mahkemeler, ölüm cezasıyla cezalandırılanlar gibi çeşitli suçları içeren davalara, temyiz hakkı olmaksızın seri yargılamalarla baktı. Protestocular ve gazeteciler de dâhil halka yönelik devam eden geniş çaplı zulüm, korkutma, taciz ve şiddetin bir parçası olarak ölüm cezalarının uygulanmasında artış görülen 2021 yılındaki endişe verici gelişmeler 2022 yılında da devam etti. Her ne kadar 2022 yılında kaydedilen ölüm cezalarının sayısı 2021 yılına göre %57 oranında azalmış olsa da (86), ölüm cezasına çarptırıldığı bildirilen 37 kişi de benzer şekilde haksız yargılamalar sonucunda hüküm giydi.

Ölüm cezası bölgede, uluslararası hukuk uyarınca ölüm cezasının kullanımını sınırlandıran "en ciddi suçlar" eşliğini karşılamayan suçlar için yaygın olarak kullanıldı.⁴⁹ Çin’de ve 2022 yılında infaz edilen 11 kişinin tamamının uyuşturucu kaçakçılığı nedeniyle zorunlu ölüm cezasına çarptırıldığı Singapur’da uyuşturucuyla bağlantılı suçlardan hüküm giymiş kişilerin infazları kaydedildi. Vietnam’da da bu suç nedeniyle infazların gerçekleştirilmiş olduğu düşünülmektedir. Uyuşturucu nedeniyle yeni ölüm cezası veren ülkeler;

- Bangladeş (169 kişiden 6’sı);
- Çin (bilgi mevcut değil);
- Endonezya (105, yani kaydedilen tüm ölüm cezalarının %94’ü; buna 2022 yılında ülkede ölüm cezasına çarptırıldığı bilinen bir kadın da dahil);
- Kaydedilen beş yeni ölüm cezasının tamamının uyuşturucu kaçakçılığı nedeniyle verildiği Laos;
- Kaydedilen toplam 16 ölüm cezasının yarısının uyuşturucu kaçakçılığı nedeniyle verildiği Malezya;
- Uyuşturucu kaçakçılığı nedeniyle bir yeni ölüm cezasının kaydedildiği Pakistan;
- Beş zorunlu yeni ölüm cezasının tamamı uyuşturucu kaçakçılığıyla ilgili olduğu Singapur⁵⁰;
- Vietnam (80, kaydedilen toplamın %78’i).

Tayland’da resmi sayılara göre 2022 yılı sonunda ölüm cezasına çarptırılan 195 kişiden 14’ü kadın 121 kişi uyuşturucuyla ilgili suçlardan hüküm giymişti. Kasım ayında Sri Lanka Parlamentosu, 5 gram veya daha fazla metamfetamin bulundurma ve kaçakçılığı için ölüm cezası öngören Zehirler, Afyon ve Tehlikeli Uyuşturucular (Değişiklik) Yasası’nı kabul etti.⁵¹ Öte yandan, Aralık ayında Pakistan Ulusal Meclisi uyuşturucu ile ilgili suçlar için ölüm cezasını kaldıran bir yasa tasarısını onayladı.⁵²

⁴⁸ 3/2021 Sayılı Sıkıyönetim Kanunu, 16 Mart 2021.

⁴⁹ Daha ayrıntılı bilgi için 13. sayfadaki küresel değerlendirmeye bakınız.

⁵⁰ Bu toplam sayı, Başsavcılığın "somut yardım raporu" çıkarmaması sonucunda bir erkeğe verilen zorunlu ölüm cezasını kapsıyor. Hakim bu kişinin yalnızca uyuşturucuların taşınmasında yer aldığına hükmettiği halde rapor çıkartılmadığı için ölüm cezasıyla müebbet hapis cezası arasında takdir yetkisini kullanamadı.

⁵¹ 2022 tarihli 41 Sayılı Yasa, 25 Kasım 2022 tarihinden itibaren geçerlidir, parliament.lk/uploads/acts/gbills/english/6277.pdf

⁵² Pakistan Ulusal Meclisi, Narkotik Maddelerin Kontrolü (Değişiklik) Yasa Tasarısı, 2022. 20 Aralık 2022 tarihinde kabul edilmiştir, https://na.gov.pk/uploads/documents/63a1b97d961f2_119.pdf

Yolsuzluk gibi uluslararası hukuk ve standartlara göre "en ciddi suçlar" eşiğini karşılamayan mali suçlar da yıl içinde Çin ve Vietnam'da ölümle cezalandırıldı. Uluslararası Af Örgütü, Çin'de yolsuzluktan hüküm giymiş ve iki yıl sonra cezanın hafifletilmesi olasılığıyla ölüm cezası almış eski yetkilileri içeren 10 vaka kaydetti. Bu tür vakalarda önceki yıllara kıyasla belirgin bir artış söz konusuydu.

Bangladeş (13), Hindistan (5) ve Pakistan (7)⁵³ dahil olmak üzere birçok ülkede ölümle sonuçlanmayan ve "en ciddi suçlar" eşiğini karşılamayan cinsel suçlarla ilgili cezalar kaydedildi.

Uluslararası Af Örgütü, Pakistan'da uluslararası insan hakları hukukunun gerekliliklerine göre tanımlı bir suç teşkil etmeyen "dine hakaret" suçundan dört yeni ölüm cezasının verildiğini kaydetti.

Maldivler'de hüküm giydikleri suçun işlendiği tarihte 18 yaşından küçük olan kişiler ölüm cezasına çarptırılmaya devam etti. Singapur'da Nisan ayında zihinsel engelli bir erkek infaz edildi.⁵⁴

Uluslararası Af Örgütü, Asya-Pasifik bölgesindeki pek çok ülkede gerçekleştirilen yargılamaların uluslararası adil yargılama standartlarını karşılamadığından endişe duymaktadır. Afganistan'da insan haklarının durumuna ilişkin Özel Raportör, Taliban tarafından davaları karara bağlamak üzere atanan kişilerin bağımsızlığı ve nitelikleri, soruşturmayı yürüten yetkililer ile yargı arasında ayrımın olmaması ve yaygın olarak görülen adil yargılama eksikliği konusunda ciddi endişelerini dile getirdi.⁵⁵

Bangladeş, Hindistan ve Pakistan'da ölüm cezası, hızlandırılmış yargılamalar da dahil olmak üzere, olağan mahkemeler yerine olağanüstü hal mevzuatı kapsamında veya belirli suçları yargılamak üzere kurulan mahkemeler tarafından verildi. Bangladeş'te, ülkenin 1971 Bağımsızlık Savaşı sırasında işlenen savaş suçlarını ve diğer ağır insan hakları ihlallerini soruşturmak üzere kurulan Uluslararası Suçlar Mahkemesi 14 kişiyi ölüm cezasına mahkum etti. Singapur Parlamentosu, ölüm cezasına çarptırılan kişilerin olağan temyiz süreci tamamlandıktan sonra davanın yeniden görülmesi için başvurabilecekleri koşulları daha da kısıtlayan ve ölüm cezası davalarında temyiz sonrası başvurular için yeni bir prosedür getiren Ölüm Cezası Davalarında Temyiz Sonrası Başvurular Yasa Tasarısı'nı⁵⁶ 29 Kasım'da onayladı. Bu karar, infazların durdurulması için son dakikada yapılan kritik itiraz gerekçelerini ve yöntemlerini kısıtlamış oldu.

AVRUPA VE ORTA ASYA

BÖLGESEL EĞİLİMLER

- Belarus bölgede infaz gerçekleştiren tek ülke olmaya devam etti.
- Kazakistan tüm suçlar için ölüm cezasını kaldırdı ve ölüm cezasının kaldırılmasına ilişkin önemli bir BM anlaşmasını onayladı.
- Rusya ve Tacikistan infazları ertelemeye devam etti.
- Rusya, Avrupa Konseyi'nden ayrılmasının ardından, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ölüm cezasının kaldırılmasına ilişkin 6 No'lu Protokolü'nden imzasını çekti.

ÜLKE	2022 YILINDA KAYDEDİLEN İNFAZLAR	2022 YILINDA KAYDEDİLEN ÖLÜM CEZALARI	2022 YILI SONUNDA ÖLÜM CEZASINA MAHKUM EDİLDİĞİ BİLİNER KİŞİLER
Belarus	1	0	1
Kazakistan	0	0	1 ⁵⁷
Rusya	0	0	0
Tacikistan	0	0	0

2022 yılı sonunda Belarus'ta bir kişi infaz edilmişti,⁵⁸ bir kişi de ölüm cezasının uygulanmasını bekliyordu.⁵⁹ Mayıs ayında Belarus yetkilileri, ölüm cezasını "en ciddi suçlarla"⁶⁰ sınırlandıran kuralı ihlal ederek ve Belarus'un taraf olduğu Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin⁶¹ 6. Maddesi uyarınca ölüm cezasının kaldırılmasının hedeflendiği yönündeki beyanına aykırı olarak, "terör eylemleri gerçekleştirmeye teşebbüs" için ölüm cezası öngören yeni bir yasa çıkarttı.⁶²

Kazakistan'da, Ocak ayında ölüm cezasını ülke yasalarından kaldıran yasa yürürlüğe girdi.⁶³ Mart ayında Kazakistan, Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin İkinci İhtiyari Protokolüne herhangi bir çekince koymaksızın taraf oldu.⁶⁴ Haziran ayında ise ölüm cezasının kaldırılmasını öngören anayasa değişiklikleri yürürlüğe girdi.⁶⁵

⁵⁷ Kazakistan yetkililerine göre, Ocak ayında, infaz sırasındaki son kişinin dosyası, ölüm cezasının ömür boyu hapis cezasına çevrilmesi için incelemeye gönderildi. Ancak 2022 yılı sonu itibarıyla bu ölüm cezasının hafifletilip hafifletilmediği konusunda kamuya açık bir bilgi yoktu.

⁵⁸ Viasna İnsan Hakları Merkezi, "Mahkumun ölüm tarihi infazdan bir yıldan fazla bir süre sonra ortaya çıktı", 17 Şubat 2023, spring96.org/en/news/110810

⁵⁹ [Uluslararası Af Örgütü, Belarus Viktor Serhil'i İnfaz Etmemeli \(İndeks: EUR 49/1845/2020\), 19 Şubat 2020, amnesty.org/en/wp-content/uploads/2021/05/EUR4918452020ENGLISH.pdf](https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2021/05/EUR4918452020ENGLISH.pdf)

⁶⁰ BM İnsan Hakları Komitesi, Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin yaşam hakkına ilişkin 6. Maddesi hakkında Genel Yorum 36, 3 Eylül 2019, BM Belge No: CCPR/C/GC/36, para 35.

⁶¹ BM İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorum 36 (daha önce alıntılanmıştır), para 34.

⁶² Uluslararası Af Örgütü, "Belarus: Yeni ölüm cezası yasası insan haklarına yönelik nihai saldırıdır", 19 Mayıs 2022, [amnesty.org/tr/latest/news/2022/05/belarus-new-death-penalty-law-is-the-ultimate-attack-on-human-rights/](https://www.amnesty.org/tr/latest/news/2022/05/belarus-new-death-penalty-law-is-the-ultimate-attack-on-human-rights/)

⁶³ 29 Aralık 2021 tarihinde Kazakistan Cumhurbaşkanı, 89-VII Sayılı "Kazakistan Cumhuriyeti'nin ölüm cezasının kaldırılmasına ilişkin bazı yasal düzenlemelerinde değişiklik ve eklemeler yapılmasına dair" kanunu imzaladı. Kanun Ocak 2022'de resmen yürürlüğe girdi.

⁶⁴ [BM, Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin ölüm cezasının kaldırılmasını amaçlayan İkinci İhtiyari Protokolü, 15 Aralık 1989.](https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2021/05/EUR4918452020ENGLISH.pdf)

⁶⁵ The Astana Times, "Kazakistan'ın Anayasa Değişiklikleri Halkın Devlet Yönetimine Katılımını Genişletiyor, 12 Mayıs 2022, astanatimes.com/2022/05/kazakhstans-constitutional-amendments-to-expand-peoples-participation-in-state-governance/

ORTA DOĞU VE KUZEY AFRİKA

BÖLGESEL EĞİLİMLER

- Kaydedilen infazlar %59 oranında arttı.
- Bölgede kaydedilen infazların %94'ü İran (%70) ve Suudi Arabistan'da (%24) gerçekleştirildi.
- Kuveyt ve Filistin Devleti'nde 2017'den beri ilk kez infaz gerçekleştirildi.
- Kaydedilen ölüm cezaları bir miktar azaldı ve 2021'de 17 iken 2022'de 16 ülkede uygulandı.

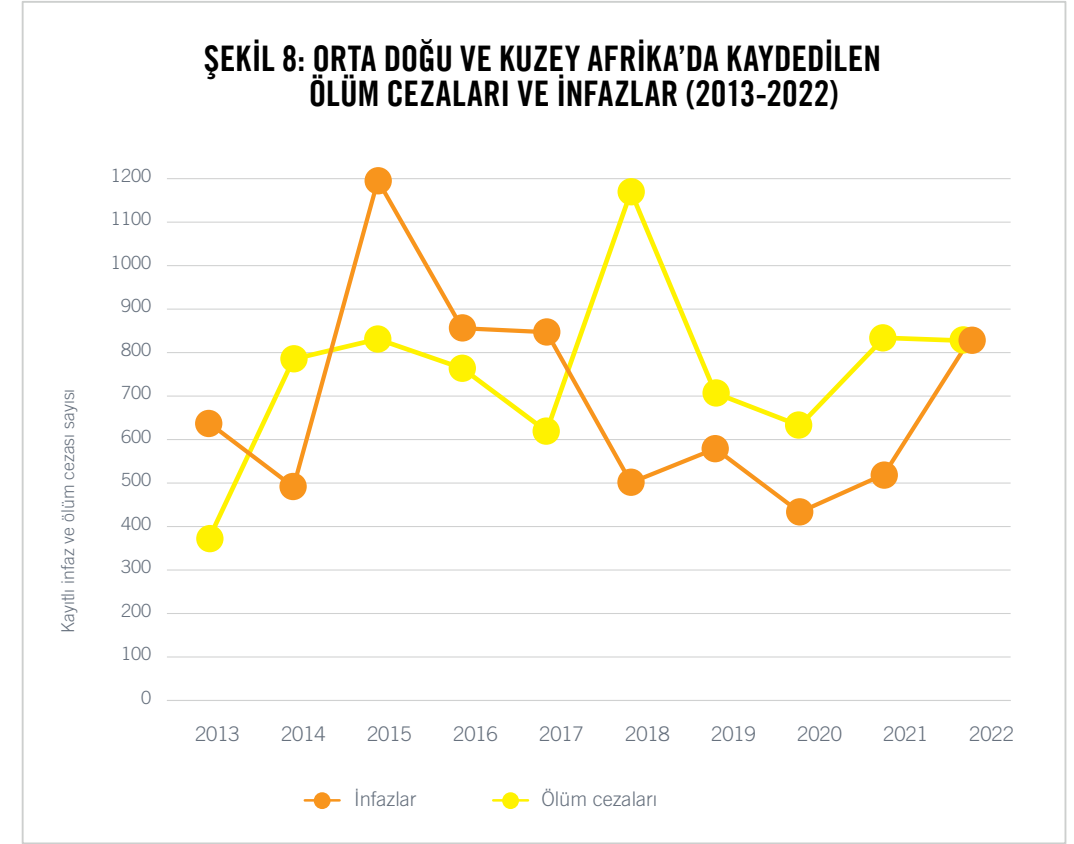
ÜLKE	2022 YILINDA KAYDEDİLEN İNFAZLAR	2022 YILINDA KAYDEDİLEN ÖLÜM CEZALARI	2022 YILI SONUNDA ÖLÜM CEZASINA MAHKUM EDİLDİĞİ BİLİNER KİŞİLER
Cezayir	0	54	+
Bahreyn	0	2+	41+
Mısır	24	538	+
İran	576+	+	+
Irak	11+	41+	7,900+
İsrail ⁶⁶	0	0	0
Ürdün	0	4+	219+
Kuveyt	7	16+	24+
Lübnan	0	2+	+
Libya	0	18+ ⁶⁷	18+
Fas/Batı Sahra	0	0	82
Umman	0	0	+
Filistin (Devleti)	5 ⁶⁸	28	238+
Katar	0	+	+
Suudi Arabistan	196	12+	21+
Suriye	+	+	+
Tunus	0	26+	115+
Birleşik Arap Emirlikleri	0	2+	11+
Yemen	4+	78+	84+

⁶⁶ Uluslararası Af Örgütü İsrail'i adi suçlar için ölüm cezası uygulamayan ülkeler arasında sınıflandırıyor. Bunun nedeni, ülke yasalarının, sadece askeri hukuk kapsamındaki veya olağanüstü koşullarda işlenen suçlar gibi istisnai suçlarda ölüm cezası öngörmesidir. Ülkede son infaz 1962 yılında gerçekleşmişti.

⁶⁷ Kayda geçen 18 ölüm cezası Libya'nın batısında, Ulusal Birlik Hükümeti'nin kontrolü altındaki bölgelerde bulunan mahkemeler tarafından verildi. Uluslararası Af Örgütü, ölüm cezalarının Libya'nın doğusunda Libya Arap Silahlı Kuvvetleri (LAAF) adlı silahlı grubun fiili kontrolü altındaki bölgelerde bulunan askeri mahkemeler tarafından da verildiğini doğruladı. Ancak bu mahkemelerdeki yargılamaların gizlilik içinde yürütülmesi ve bağımsız gözlemcilerle erişim izni verilmemesi nedeniyle Uluslararası Af Örgütü verilen ölüm cezası sayısına ilişkin güvenilir bir asgari sayı verememektedir. Libya'da 2011 yılındaki silahlı çatışmalardan bu yana infaz uygulanmadı.

⁶⁸ Bu infazlar Gazze Şeridi'ndeki fiili Hamas yönetimi tarafından gerçekleştirildi.

Uluslararası Af Örgütü'nün Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesinde kaydettiği infaz sayısı 2021'de 520'den 2022'de 825'e yükselerek %59'luk önemli bir artış gösterdi. Kaydedilen ölüm cezaları ise 2021'de 834'ten 2022'de 827'ye geriledi.

Uluslararası Af Örgütü Mısır, İran, Irak, Kuveyt, Filistin (Devleti), Suudi Arabistan, Suriye ve Yemen olmak üzere bölgedeki sekiz ülkede infaz kaydetti. 2021'de infaz gerçekleştiren Umman ve Birleşik Arap Emirlikleri'nde (BAE) herhangi bir infaz kaydedilmedi. Kuveyt ve Filistin Devleti'nde 2017'den bu yana ilk kez infazlar yeniden başladı. Eylül ayında Gazze Şeridi'ndeki fiili Hamas yönetimi üçü cinayet, ikisi de İsrail için casusluk yapmak suçlarından beş kişiyi infaz etti. Kasım ayında Kuveyt, bir Etiyopyalı kadın, bir Suriyeli erkek, bir Pakistanlı erkek ve dört Kuveytli erkek olmak üzere yedi kişiyi infaz etti.⁶⁹ 2021 ile karşılaştırıldığında Mısır (83'ten 24'e); Irak (17'den 11'e); ve Yemen'de (14'ten 4'e) kayıtlı infazlar azaldı. Bölgede 2022 yılında kaydedilen 825 infaz, Uluslararası Af Örgütü'nün 2017'den bu yana kaydettiği en yüksek infaz sayısı oldu.

İran ve Suudi Arabistan, 2022 yılında kayıtlara geçen infazlardaki önemli artışın başlıca nedeniydi. Bölgedeki toplam infaz sayısının %94'ü İran (%70) ve Suudi Arabistan'da (%24) kaydedildi.

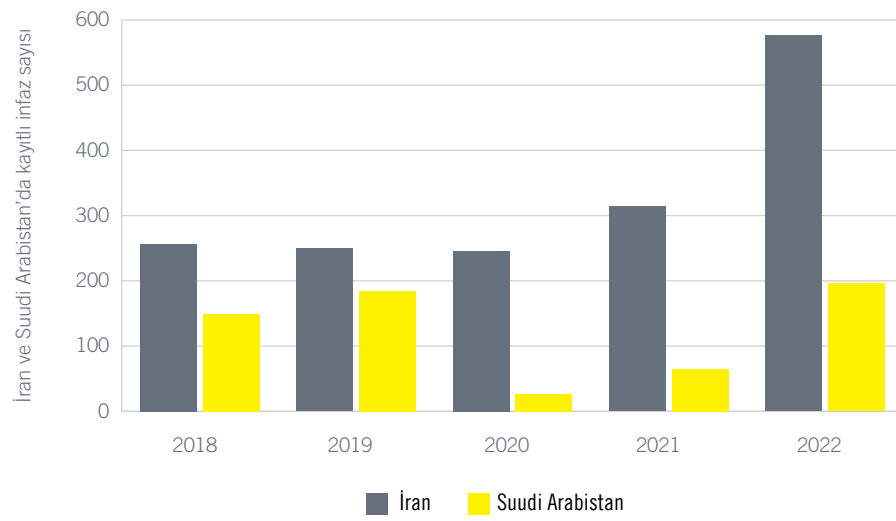
Uluslararası Af Örgütü İran'da 576 infaz kaydetti. Böylece, İran'daki infaz sayısı 314 infazın kaydedildiği 2021 yılına kıyasla %83'lük bir artış göstermiş oldu.⁷⁰ Uluslararası Af Örgütü'nün kaydettiği 576 infazın

⁶⁹ Uluslararası Af Örgütü, *Kuveyt: Yetkililer yedi mahkumun her an uygulanabilecek infazını durdurmalı*, (Haber, 15 Kasım 2022), <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/11/kuwait-authorities-must-halt-imminent-execution-of-seven-prisoners/>; "Kuveyt 2017'den beri ilk kez olmak üzere yedi kişiyi asarak infaz etti," Al Jazeera, 16 Kasım 2022, <https://www.aljazeera.com/news/2022/11/16/kuwait-executes-seven-people-despite-international-outcry>

⁷⁰ İran'da 2022 yılındaki infazların birçoğu, hiçbir şekilde adil olmayan yargılamaların ardından gerçekleştirildi.

279'u (%48) cinayet; 255'i (%44) uyuşturucuyla ilgili suçlar; 21'i tecavüz; 18'i *moharebeh* (Allah'a karşı düşmanlık)⁷¹ ve üçü bilinmeyen suçlar nedeniyle gerçekleştirildi. İki infaz halka açık olarak uygulandı ve 12 kadın infaz edildi. Yıl boyunca İran yetkilileri, mahkum edildikleri suçun işlendiği tarihte 18 yaşın altında olan beş kişiyi infaz etti.⁷² İran'da kayıtlı infazlardaki %83'lük artış büyük ölçüde cinayet ve uyuşturucuya bağlı suçlar için kaydedilen infazlardaki artışlardan kaynaklandı. Cinayetle ilgili kayıtlı infazlar 2021'de 159'dan 2022'de 279'a çıkarak %75 oranında keskin bir artış gösterdi. Uyuşturucuyla ilgili suçlarda ise 2021'de 132'den 2022'de 255'e çıkarak %93 oranında yükseldi.⁷³ İran yetkilileri, ölüm cezasını siyasi baskı aracı olarak kullanmaya ve etnik azınlık mensuplarını, bu gruplara yönelik uzun vadeli, yerleşik ayrımcılık ve baskının bir parçası olarak orantısız bir şekilde infaz etmeye devam etti.⁷⁴

ŞEKİL 9: İRAN VE SUUDİ ARABİSTAN'DA KAYDEDİLEN İNFAZLAR (2018-2022)

Suudi Arabistan hükümetinin resmi haber ajansı olan Suudi Basın Ajansı, İçişleri Bakanlığı'nın açıklamalarına dayanarak 2022 yılında biri kadın, 147'si erkek olmak üzere 148 kişinin infaz edildiğine dair detayları resmi olarak yayınladı. Bildirilen 148 infazdan 84'ü terörle bağlantılı suçlar; 33'ü cinayet; 20'si uyuşturucuyla bağlantılı suçlar; dördü tecavüz ve insan kaçırma; üçü tecavüz, soygun ve uyuşturucuyla bağlantılı suçlar; biri cinayet ve tecavüz; biri tecavüz; biri soygun, saldırı ve cinayete teşebbüs; biri de soygun, tecavüz ve işkence nedeniyle uygulandı. İnfaz edildiği bildirilen 148 kişiden 112'si Suudi Arabistan vatandaşıydı. Diğerleri ise şu ülkelerden gelen yabancı uyruklulardı: Mısır (4); Etiyopya (3); Endonezya (2); Ürdün (3); Myanmar (1); Nepal (1); Nijerya (2); Pakistan (3); Filistin (Devleti) (1); Suriye (6) ve Yemen (10).

Ancak Uluslararası Af Örgütü'nün ülkede ölüm cezasının uygulanmasına ilişkin bilgi talebine cevaben Suudi İnsan Hakları Komisyonu, 2022 yılında 196 kişinin infaz edildiğini bildirdi. Bu sayı 2021 yılında kaydedilen 65 infazın üç katıydı ve Uluslararası Af Örgütü'nün ülkede son 30 yılda kaydettiği en yüksek sayı oldu. Suudi İnsan Hakları Komisyonu, infaz edilen 196 kişiden 85'inin terörle ilgili suçlardan, 57'sinin ise uyuşturucuyla ilgili suçlardan hüküm giydiğini belirtti. Komisyona göre 57 kişinin uyuşturucuyla bağlantılı suçlar nedeniyle infaz edilmesi, Suudi Arabistan'da 2020 yılından bu yana bu suçlar için uygulanan infaz ertelemelerinin ardından uyuşturucuyla bağlantılı suçlar için infazların yeniden başladığına işaret ediyor.⁷⁵

Suudi Arabistan'da 2020 yılında kaydedilen 27 infazla keskin bir tezat oluşturacak şekilde, üst üste ikinci yılda da kayıtlara geçen infazlar endişe verici oranda artmaya devam etti. Mart ayında Suudi yetkililer tek bir günde 81 kişinin toplu infazını gerçekleştirdi.⁷⁶ Suudi Arabistan İnsan Hakları Komisyonu'nun Uluslararası Af Örgütü'ne verdiği infaz sayısının, Suudi Basın Ajansı tarafından yıl içinde açıklanan infaz sayısından çok daha yüksek olması, Suudi Arabistan'ın ölüm cezasının kullanımına dair şeffaflığı konusunda ciddi endişelere yol açıyor.

İran yetkilileri, ölüm cezasını siyasi baskı aracı olarak kullanmaya ve etnik azınlık mensuplarını, bu gruplara yönelik uzun vadeli, yerleşik ayrımcılık ve baskının bir parçası olarak orantısız bir şekilde infaz etmeye devam etti.

⁷¹ Bunlardan ikisi, 16 Eylül 2022'den bu yana İran'da ülke çapında düzenlenen protestolarla ilgiliydi.

⁷² Uluslararası insan hakları hukuku, mahkum edildikleri suçun işlendiği tarihte 18 yaşın altında olan kişiler için ölüm cezasının kullanılmasını kesinlikle yasaklamaktadır.

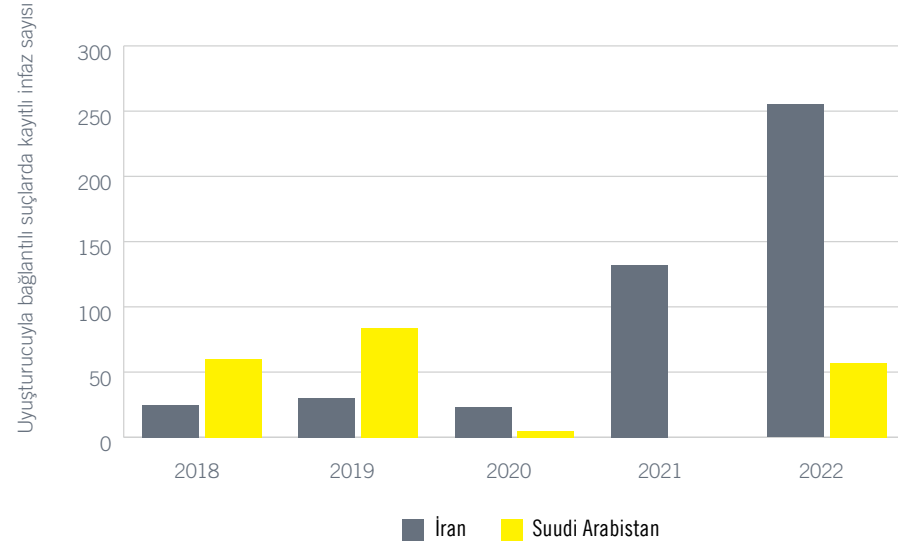
⁷³ 2018 ile 2020 yılları arasında yetkililer uyuşturucuyla ilgili infazları önemli ölçüde azalttı. Ancak 2021'de en az 132 kişi uyuşturucuyla bağlantılı suçlar nedeniyle infaz edildi. Bu sayı, toplam kayıtlı infazların %42'sini oluşturmakta ve 2020'ye göre (23) beş kattan fazla bir artışa karşılık gelmektedir. Yasalar hâlâ, mahkemenin bir kişiyi belirli miktarda uyuşturucu bulundurmadan suçlu bulması halinde zorunlu ölüm cezası öngörüyor. Bu miktar ise uyuşturucu türüne göre değişiyor.

⁷⁴ Uluslararası Af Örgütü, *İran: Korkunç infaz dalgası durdurulmalı* (Haber, 27 Temmuz 2022), <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/07/iran-horrific-wave-of-executions-must-be-stopped>

⁷⁵ Ocak 2021'de Suudi İnsan Hakları Komisyonu, ülkenin uyuşturucuyla ilgili suçlar için infazlara erteleme getirdiğini belirtti; HRC International (Suudi İnsan Hakları Komisyonu Resmi Twitter hesabı), Twitter paylaşımı, 18 Ocak 2021, twitter.com/HRCSaudi_EN/status/1351087958565281793: "#Saudi Arabia drastically decreases application of death penalty in 2020" [Suudi Arabistan 2020'de ölüm cezası uygulamasını önemli ölçüde azalttı].

⁷⁶ Uluslararası Af Örgütü, *Suudi Arabistan: 81 erkeğin toplu infazı ölüm cezasının acilen kaldırılması gerektiğini gösteriyor* (Haber, 15 Mart 2022), <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/03/saudi-arabia-mass-execution-of-81-men-shows-urgent-need-to-abolish-the-death-penalty>

ŞEKİL 10: İRAN VE SUUDİ ARABİSTAN'DA UYUŞTURUCUYLA BAĞLANTILI SUÇLARDA KAYDEDİLEN İNFAZLAR (2018-2022)

Uluslararası Af Örgütü, İsrail, Fas/Batı Sahra ve Umman hariç, bölgedeki ülkelerde toplam 16 ölüm cezası verildiğini kaydetti (2021'de bu sayı 17 idi). 2022 yılında kaydedilen 827 ölüm cezasının 538'i (%65) Mısır'da verildi.⁷⁷ Bu 538 ölüm cezasının 7'si uyuşturucuyla ilgili suçlar, 13'ü tecavüz ve diğer cinsel suçlar nedeniyle; 47'si ise kadınlar hakkında verildi. 2021 yılına kıyasla Cezayir (9'dan 54'e), Bahreyn (0'dan 2'ye), Mısır (356'dan 538'e), Kuveyt (5'ten 16'ya), Filistin (Devleti) (21'den 28'e), Suudi Arabistan (8'den 12'ye) ve Tunus'ta (3'ten 26'ya) ölüm cezalarında artış; Irak (91'den 41'e), Ürdün (11'den 4'e), Lübnan (12'den 2'ye) ve Yemen'de (298'den 78'e) ise önemli bir gerileme kaydedildi. Uluslararası Af Örgütü İran'da ölüm cezalarının uygulandığını doğrulayabildi ancak güvenilir bir asgari sayı vermek için yeterli bilgiye sahip değil. Bölgede en az 20 ölüm cezası hafifletildi ve en az yedi ölüm cezası affedildi.

⁷⁷ Ölüm cezalarının birçoğu, olağanüstü hâl mahkemelerinde görülen davalar da dahil olmak üzere işkence ve zorla kaybetmelere ilişkin güvenilir beyanların gölge düşürdüğü haksız yargılamaların ardından verildi.

SAHRA ALTI AFRIKA

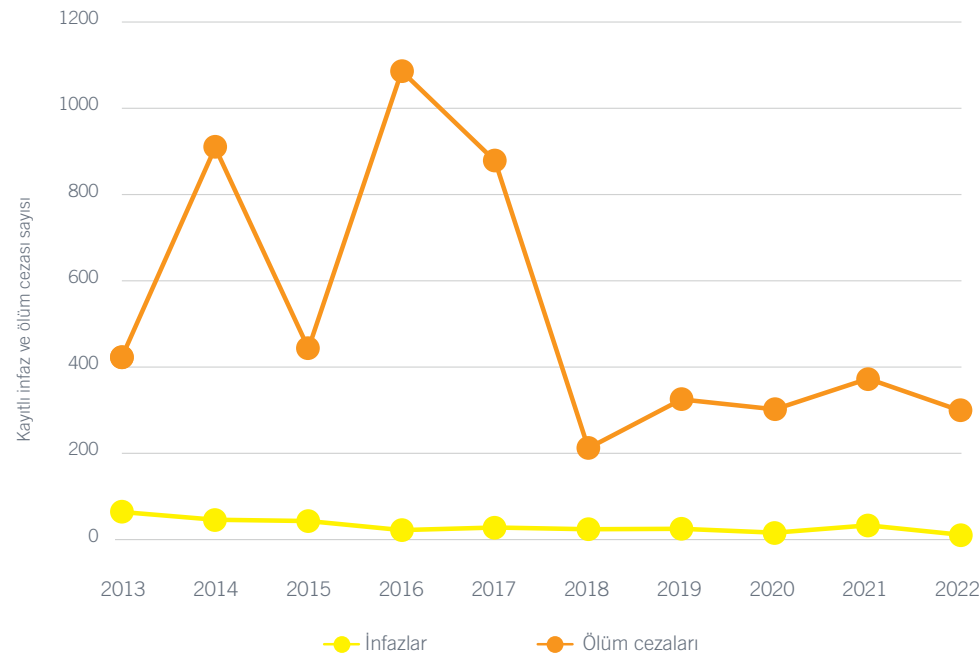
BÖLGESEL EĞİLİMLER

- Bölgede ölüm cezasının kullanımı azaldı; kayıtlı infazlar %67, kayıtlı ölüm cezaları ise %20 oranında azaldı.
- Somali ve Güney Sudan olmak üzere iki ülkede infaz kaydedildi. Kaydedilen infazlar 2021 yılına kıyasla birer sayı azaldı.
- 16 ülkede ölüm cezası kaydedildi. Toplam ölüm cezası sayısı 2021 yılına göre 3 azdı.
- ierra Leone ve Orta Afrika Cumhuriyeti tüm suçlar için ölüm cezasını kaldırdı. Ekvator Ginesi ve Zambiya sadece adi suçlar için ölüm cezasını kaldırdı.

ÜLKE	2022 YILINDA KAYDEDİLEN İNFAZLAR	2022 YILINDA KAYDEDİLEN ÖLÜM CEZALARI	2022 YILI SONUNDA ÖLÜM CEZASINA MAHKUM EDİLDİĞİ BİLİNER KİŞİLER
Botsvana	0	1	7
Burkina Faso	0	0	0
Kamerun	0	0	250+
Orta Afrika Cumhuriyeti	0	0	0
Komorlar	0	2	12
Kongo Demokratik Cumhuriyeti	0	76+	166+
Ekvator Ginesi	0	0	
Eritre	0	0	
Esvatini	0	0	1
Etiyopya	0	2+	+
Gambiya	0	9	13
Gana	0	7	172
Kenya	0	79	656
Lesotho	0	0	0
Liberya	0	0	17
Malavi	0	0	+

ÜLKE	2022 YILINDA KAYDEDİLEN İNFAZLAR	2022 YILINDA KAYDEDİLEN ÖLÜM CEZALARI	2022 YILI SONUNDA ÖLÜM CEZASINA MAHKUM EDİLDİĞİ BİLİLEN KİŞİLER
Mali	0	8+	8+
Moritanya	0	5+	163+
Nijer	0	4+	8+
Nijerya	0	77+	3,167+
Sierra Leone	0	0	0
Somali	6+	10+	10+
Güney Sudan	5+	4+	341+
Sudan	0	1+	96+
Tanzanya	0	11	491+
Uganda	0	0	135+
Zambiya	0	2+	390+
Zimbabve	0	0	61

ŞEKİL 11: SAHRA ALTİ AFİRİKA'DA KAYDEDİLEN İNFAZLAR VE ÖLÜM CEZALARI (2013-2022)

Sahra Altı Afrika bölgesi 2022 yılında ölüm cezasına karşı kayda değer bir ilerleme kaydetti. Yıl boyunca kaydedilen infazlar, ölüm cezası uygulayan ülkeler ve ölüm cezası sayıları önemli ölçüde azaldı. İki ülke ölüm cezasını tüm suçlar için, iki ülke ise sadece adi suçlar için kaldırdı.

Bölgede kaydedilen infazlar 2021'de 33 iken 2022'de 11'e düşerek %67 oranında azaldı. İki ülkede (Somali ve Güney Sudan) kaydedilen infaz sayısı Uluslararası Af Örgütü'nün 2017'den bu yana bölgede kaydettiği en düşük sayı oldu. 2021'de infaz gerçekleştirmiş olan Botsvana'da hiçbir infaz kaydedilmedi. 2021 ile karşılaştırıldığında, kaydedilen infazlar Somali'de 21'den 6'ya; Güney Sudan'da ise 9'dan 5'e düştü.

Kaydedilen ölüm cezaları 2021'de 373 iken 2022'de 298'e düşerek %20 oranında azaldı. 2022'de kaydedilen ölüm cezaları 2021'e kıyasla 3 azalarak 16 ülkede uygulandı. Kaydedilen ölüm cezalarındaki %20'lik düşüş, 2022'de aşağıdaki ülkelerde 2021'e kıyasla kaydedilen ölüm cezalarındaki kayda değer azalmalardan kaynaklandı: Botsvana (6'ya 1); Kamerun (4'e 0); Kongo Demokratik Cumhuriyeti (81'e 76); Malavi (11'e 0); Mali (48'e 8); Somali (27'ye 10); Sierra Leone (23'e 0), Güney Sudan (10'a 4); Sudan (7'ye 1). Bu düşüslere rağmen, Kenya (14'ten 79'a) ve Nijerya (56'dan 77'ye) olmak üzere iki ülkede 2021'e kıyasla 2022'de kaydedilen ölüm cezaları önemli oranda arttı.

Bölgedeki çeşitli ülkelerde en az 240 cezada hafifletme, en az 67 af ve en az 27 beraat kararı verildi. Kenya (12); Malawi (25); Nijerya (48); Sierra Leone (117) ve Zambiya'da (30) önemli sayıda hafifletme kararı verildi. Nijerya'da 56 kişiye yönelik af kararı çıktı, Kenya'da 20 kişi ve Zimbabve'de 5 kişi hakkında beraat kararı verildi. Yıl sonu itibarıyla Sahra Altı Afrika'da en az 6.168 kişi ölüm cezasına çarptırıldı. Nijerya kaydedilen ölüm cezası sayısı kayıtlı sayıların %51'ini (3,167) oluşturuyor.

Bölgedeki dört ülke ölüm cezasını tamamen ya da kısmen kaldırdı. Sierra Leone ve Orta Afrika Cumhuriyeti tüm suçlar için ölüm cezasını kaldırırken Ekvator Ginesi ve Zambiya sadece adi suçlar için kaldırdı.

Sierra Leone'de, 21 Nisan 2022'de, ölüm cezasını ülke yasalarından kaldıran 2021 Ölüm Cezasının Kaldırılması Yasası resmen kabul edildi.⁷⁸ 27 Mayıs 2022'de Orta Afrika Cumhuriyeti Ulusal Meclisi, ülkede ölüm cezasını kaldırmayı öngören yasa tasarısının lehinde oy kullandı.⁷⁹ Bir ay sonra, 27 Haziran 2022'de Cumhurbaşkanı Faustin-Archange Touadéra tasarımı imzalayarak yasalaştırdı.⁸⁰

19 Eylül'de Ekvator Ginesi Başkan Yardımcısı Teodoro Nguema Obiang Mangue, Ekvator Ginesi'nde ölüm cezasının kaldırıldığını açıkladı.⁸¹ Bu karar, 17 Ağustos 2022 tarihli yeni Ceza Yasası'nın Devlet Başkanı Teodoro Obiang Nguema Mbasogo tarafından imzalanmasının ardından geldi.⁸² Ekvator Ginesi Ceza Yasası'nda artık ölüm cezası yer almıyor. Yine de yıl sonunda, Askeri Ceza Yasası'nda askeri hukuk kapsamındaki suçlar için ölüm cezası yer almaya devam ediyordu.⁸³

⁷⁸ Ölüm Cezasının Kaldırılması Yasası 2021, Sierra Leone Gazetesi Eki Cilt CXLXIII, No. 22, 21 Nisan 2022. Bir önceki yıl, 23 Temmuz 2021'de, Sierra Leone Parlamentosu ölüm cezasını kaldıran bir yasa tasarısı lehine oy kullandı. Cumhurbaşkanı Julius Maada 8 Ekim 2021 tarihinde tasarımı imzaladı. Ancak yasa resmi olarak 21 Nisan 2022 tarihinde yürürlüğe girdi.

⁷⁹ "Orta Afrika Cumhuriyeti ölüm cezasını kaldırıyor", Vatican News, 28 Mayıs 2022, <https://www.vaticannews.va/en/world/news/2022-05/central-african-republic-abolishes-death-penalty.html>

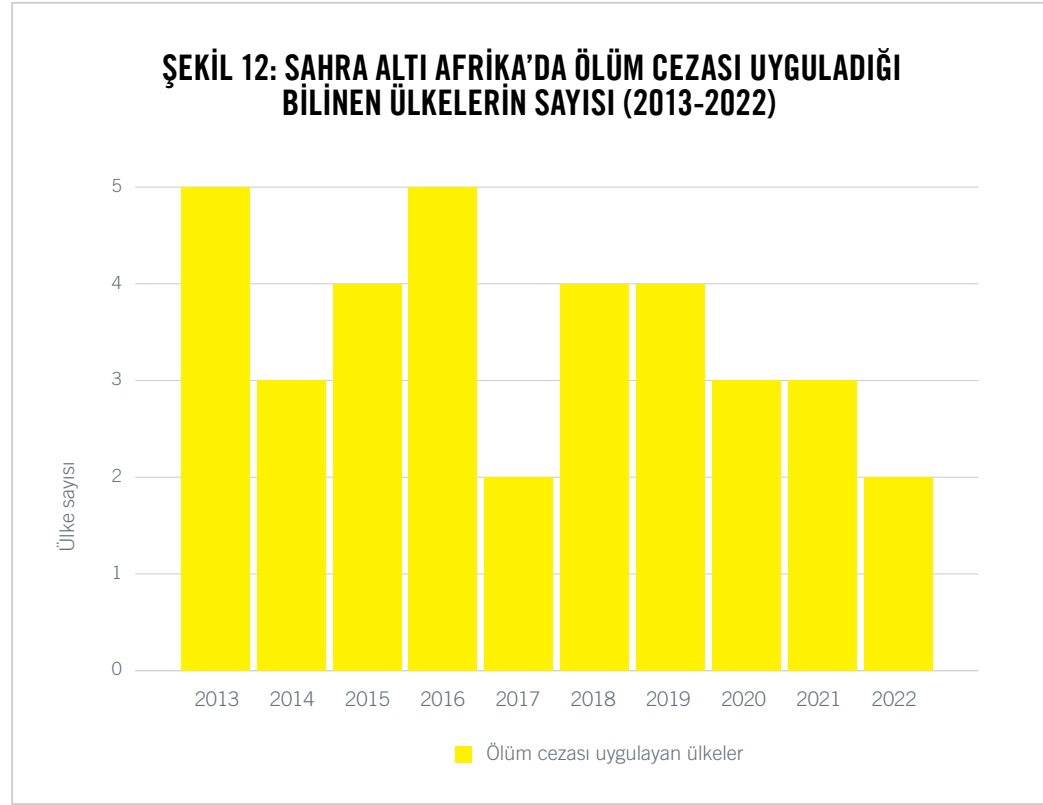
⁸⁰ Portant abolition de la peine de mort en République Centrafricaine, "Loi No. 22.011", 27 Haziran 2022.

⁸¹ Teodoro Nguema, Tweet (19 Eylül 2022), <https://twitter.com/teonguema/status/1571837888593117186>

⁸² Del Codigo Penal en la Republica de Guinea Ecuatorial, Ley No 4/2022, 17 de Agosto.

⁸³ Codigo de Justicia Militar.

23 Aralık'ta Zambiya Cumhurbaşkanlığı Ofisi, Cumhurbaşkanı Hakainde Hichilema'nın ülkenin Ceza Yasası'ndan ölüm cezasını kaldıran 2022 tarihli ve 25 No'lu Ceza Yasası (Değişiklik) Yasa Tasarısı'nı onayladığını duyurdu.⁸⁴ Ceza Yasası, ölüm cezasının yerine müebbet hapis cezasını getirecek şekilde değiştirildi. Ülkenin ceza yasalarında artık ölüm cezası yer almıyor.⁸⁵ Öte yandan yıl sonunda, Zambiya Savunma Yasası'nda askeri hukuk kapsamındaki suçlar için ölüm cezası yer almaya devam etti.⁸⁶

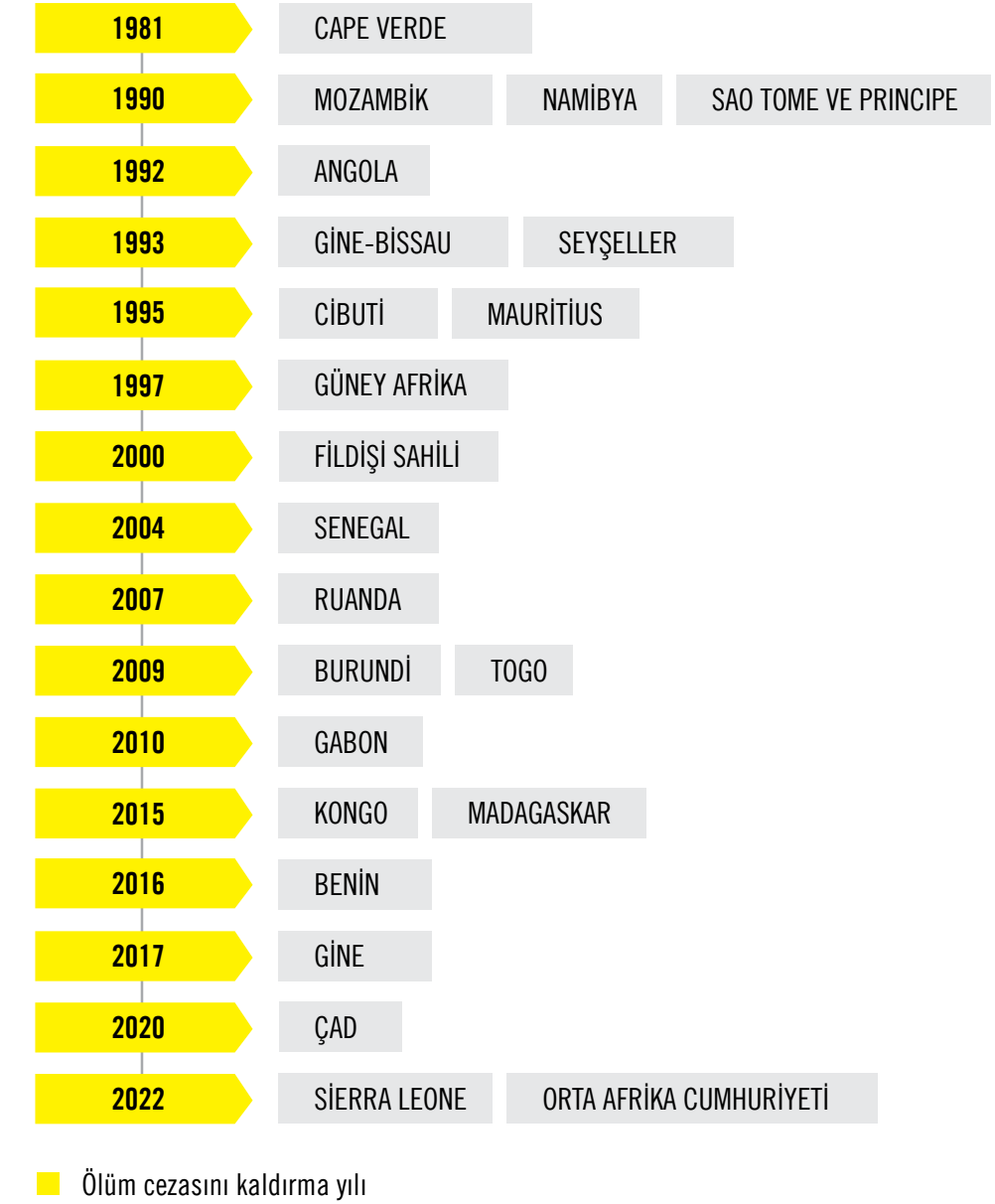

⁸⁴ Başkanlık Ofisi, Basın Açıklaması, "Başkan Hakainde Hichilema 2022 tarihli 25 No'lu Ceza Yasası (Değişiklik) Yasa Tasarısı'nı onaylayarak ölüm cezasını ve Cumhurbaşkanı hakaret suçunu kaldırmıştır" (23 Aralık 2022).

⁸⁵ Ceza Kanunu (Değişiklik) Yasa Tasarısı 2022, No. 25, 2022.

⁸⁶ Savunma Yasası, Zambiya Yasaları Bölüm 106.

ŞEKİL 13: SAHRA ALTI AFRİKA'DA TÜM SUÇLAR İÇİN ÖLÜM CEZASINI KALDIRAN ÜLKELER⁸⁷

⁸⁷ Burkina Faso (2018), Ekvator Ginesi (2022) ve Zambiya (2022) sadece adi suçlar için ölüm cezasını kaldırmıştır. Bu ülkeler, yasalarında ölüm cezasını yalnızca askeri hukuk kapsamındaki suçlar veya istisnai durumlarda işlenen suçlar gibi istisnai suçlar için uygulamaktadır.

EK I: 2022'DE KAYDEDİLEN İNFAZLAR VE ÖLÜM CEZALARI

Bu rapor yalnızca ölüm cezasının yargısal kullanımını kapsamakta ve yargısız infaz sayılarını içermemektedir. Uluslararası Af Örgütü, bazı ülkeler için gerçek sayılar önemli ölçüde daha yüksek olduğu halde, yalnızca makul olarak teyit edebildiği sayıları açıklıyor. Bazı devletler ölüm cezası işlemlerini kasıtlı olarak gizliyor; bazı devletler ise ölüm cezaları ve infaz sayılarına ilişkin verileri tutmuyor veya paylaşıyor.

Bir ülkenin adının yanında bir sayıdan sonra “+” işaretinin yer aldığı durumlarda, örneğin Irak (11+) gibi ülkelerde, bu, Uluslararası Af Örgütü'nün Irak'ta 11 infazı veya ölüm cezasını doğruladığı ancak gerçek sayının 11'ten fazla olduğuna inandığı anlamına gelmektedir. Bir ülkenin adından sonra sayı olmadan “+” görüldüğü durumlarda ise, örneğin, Vietnam'da (+), bu, Uluslararası Af Örgütü'nün ilgili ülkede birden fazla infaz veya ölüm cezası olduğunu doğruladığı, ancak güvenilir bir asgari sayı sağlamak için yeterli bilgiye sahip olmadığı anlamına gelir. Çin dahil küresel ve bölgesel toplamlar hesaplanırken “+” iki olarak sayılmıştır.

2022 YILINDA KAYDEDİLEN İNFAZLAR

Çin Binlerce	Kuveyt 7	Belarus 1
İran 576+	Somali 6+	Japonya 1
Suudi Arabistan 196	Güney Sudan 5+	Afganistan +
Mısır 24	Filistin Devleti 5	Kuzey Kore +
ABD 18	Yemen 4+	Suriye +
Irak 11+	Bangladeş 4	Vietnam +
Singapur 11	Myanmar 4	

2022 YILINDA KAYDEDİLEN ÖLÜM CEZALARI

Çin Binlerce	ABD 21	Guyana 4
Mısır 538	Libya 18+	Tayvan 3
Bangladeş 169+	Kuveyt 16+	Bahreyn 2+
Hindistan 165	Malezya 16+	Etiyopya 2+
Pakistan 127+	Suudi Arabistan 12+	Lübnan 2+
Endonezya 112+	Tanzanya 11	BAE 2+
Tayland 104	Somali 10+	Zambiya 2+
Vietnam 102+	Gambiya 9	Komorlar 2
Kenya 79	Mali 8+	Sudan 1+
Yemen 78+	Sri Lanka 8+	Botsvana 1
Nijerya 77+	Gana 7	Maldivler 1
Kongo Demokratik Cumhuriyeti 76+	Laos 5+	Güney Kore 1
Cezayir 54	Moritanya 5+	Afganistan +
Irak 41+	Trinidad ve Tobago 5+	İran +
Myanmar 37+	Singapur 5	Kuzey Kore +
Filistin Devleti 28	Ürdün 4+	Katar +
Tunus 26+	Nijer 4+	Suriye +
	Güney Sudan 4+	

EK II: ÖLÜM CEZASI UYGULAYAN VE UYGULAMAYAN ÜLKELER

31 ARALIK 2022 İTİBARIYLA

Dünyadaki ülkelerin üçte ikisinden fazlası, ölüm cezasını yasalarda veya uygulamada kaldırmıştır. 31 Aralık 2022 tarihi itibarıyla sayılar yandaki gibidir:

Tüm suçlar için ölüm cezasını kaldıran ülkeler: 112
Yalnızca adi suçlar için ölüm cezasını kaldıran ülkeler: 9
Uygulamada ölüm cezasını kaldıran ülkeler: 23
Yasalarda veya uygulamada ölüm cezasını kaldıran ülkeler: 144
Uygulamaya devam eden ülkeler: 55

Aşağıda, tüm suçlar için ölüm cezasını kaldıran ülkeler, yalnızca adi suçlar için ölüm cezasını kaldıran ülkeler, uygulamada ölüm cezasını kaldıran ülkeler ve ölüm cezası uygulamaya devam eden ülkeler olmak üzere dört kategorideki ülkelerin listesini görebilirsiniz:

1. TÜM SUÇLAR İÇİN ÖLÜM CEZASINI KALDIRAN ÜLKELER

Yasaları hiçbir suç için ölüm cezası öngörmeyen ülkeler:

Arnavutluk, Andorra, Angola, Arjantin, Ermenistan, Avustralya, Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Benin, Butan, Bolivya, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Burundi, Cabo Verde, Kamboçya, Kanada, Çad, Orta Afrika Cumhuriyeti, Kolombiya, Kongo, Cook Adaları, Kosta Rika, Fildişi Sahili, Hırvatistan, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Cibuti, Dominik Cumhuriyeti, Ekvador, Estonya, Fiji, Finlandiya, Fransa, Gabon, Gürcistan, Almanya, Yunanistan, Gine, Gine-Bissau, Haiti, Honduras, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İtalya, Kazakistan, Kiribati, Kosova, Kırgızistan, Letonya, Lihtenştayn, Litvanya, Lüksemburg, Madagaskar, Malta, Marshall Adaları, Mauritius, Meksika, Mikronezya, Moldova, Monako, Moğolistan, Karadağ, Mozambik, Namibya, Nauru, Nepal, Hollanda, Yeni Zelanda, Nikaragua, Niue, Kuzey Makedonya, Norveç, Palau, Panama, Papua Yeni Gine, Paraguay, Filipinler, Polonya, Portekiz, Romanya, Ruanda, Samoa, San Marino, Sao Tome ve Principe, Senegal, Sırbistan, Seyşeller, Sierra Leone, Slovakya, Slovenya, Solomon Adaları, Güney Afrika, İspanya, Surinam, İsveç, İsviçre, Doğu Timor, Togo, Türkiye, Türkmenistan, Tuvalu, Ukrayna, Birleşik Krallık, Uruguay, Özbekistan, Vanuatu, Vatikan, Venezuela.

2. SADECE ADİ SUÇLAR İÇİN ÖLÜM CEZASINI KALDIRAN ÜLKELER

Yasaları, askeri hukuk kapsamındaki suçlar veya istisnai durumlarda işlenen suçlar gibi istisnai durumlar için ölüm cezası öngören ülkeler:⁸⁸

Brezilya, Burkina Faso, Şili, El Salvador, Ekvator Ginesi, Guatemala, İsrail, Peru, Zambiya.

3. UYGULAMADA ÖLÜM CEZASINI KALDIRAN ÜLKELER

Cinayet gibi adi suçlar için ölüm cezasını koruyan, ancak son 10 yıl veya daha uzun süredir kimseyi infaz etmemiş olmaları nedeniyle uygulamada ölüm cezası karşıtı olarak kabul edilebilecek ve infaz yapmama politikasına veya bu yönde yerleşik uygulamalara sahip olduğu düşünülen ülkeler:

Cezayir, Brunei Sultanlığı, Kamerun, Eritre, Esvatini, Gana, Grenada, Kenya, Laos, Liberya, Malavi, Maldivler, Mali, Moritanya, Fas/Batı Sahra, Nijer, Rusya,⁸⁹ Güney Kore, Sri Lanka, Tacikistan, Tanzanya, Tonga, Tunus.

4. ÖLÜM CEZASI UYGULAMAYA DEVAM EDEN ÜLKELER

Adi suçlar için ölüm cezası uygulayan ülkeler:

Afganistan, Antigua ve Barbuda, Bahamalar, Bahreyn, Bangladeş, Barbados, Belarus, Belize, Botsvana, Çin, Komor Adaları, Küba, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Dominika, Mısır, Etiyopya, Gambiya, Guyana, Hindistan, Endonezya, İran, Irak, Jamaika, Japonya, Ürdün, Kuveyt, Lübnan, Lesotho, Libya, Malezya, Myanmar, Nijerya, Kuzey Kore, Umman, Pakistan, Filistin (Devleti), Katar, Saint Kitts ve Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent ve Grenadinler, Suudi Arabistan, Singapur, Somali, Güney Sudan, Sudan, Suriye, Tayvan, Tayland, Trinidad ve Tobago, Uganda, Birleşik Arap Emirlikleri, Amerika Birleşik Devletleri, Vietnam, Yemen, Zimbabve.

⁸⁸ Bu ülkelerde 10 yılı aşkın süredir infaz kaydedilmedi.

⁸⁹ Rusya, Ağustos 1996'da infazlara erteleme getirdi. Ancak, Çeçen Cumhuriyeti'nde 1996 ile 1999 yılları arasında infazlar gerçekleştirildi.

EK III: ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERİN ONAYLANMASI

31 ARALIK 2022 TARİHİ İTİBARIYLA

Milletler topluluğu, ölüm cezasının kaldırılmasını öngören dört uluslararası sözleşme kabul etmiştir. Bunlardan biri tüm dünyayı kapsar; diğer üçü ise bölgeseldir.

Aşağıda, 31 Aralık 2022 tarihi itibarıyla, dört sözleşmenin kısa tanımları, sözleşmelere taraf devletlerin listesi ve sözleşmeleri imzalayan ancak onaylamayan ülkelerin listeleri yer almaktadır. Devletler, uluslararası sözleşmelere katılarak veya onaylayarak taraf olabilirler. İmza, daha sonraki bir tarihte sözleşmeye katılarak taraf olma niyetini gösterir. Devletler, uluslararası hukuka göre taraf oldukları sözleşmelerin hükümlerine saygı göstermek ve imzaladıkları sözleşmelerin amaç ve hedeflerini bozacak hiçbir adım atmamakla yükümlüdür.

ÖLÜM CEZASININ KALDIRILMASINI HEDEFLEYEN ULUSLARARASI MEDENİ VE SİYASAL HAKLAR SÖZLEŞMESİ’NİN İKİNCİ İHTİYARİ PROTOKOLÜ

BM Genel Kurulu tarafından 1989 yılında kabul edilen ve ölüm cezasının kaldırılmasını hedefleyen Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi’nin İkinci İhtiyari Protokolü dünya çapında geçerlidir. Ölüm cezasının tamamen kaldırılmasını öngörür; ancak taraf devletlerin Protokolü onaylarken veya Protokole katılırken bu yönde bir çekince koymaları halinde, savaş durumunda ölüm cezasını sürdürmelerine izin verir. Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi’ne taraf olan herhangi bir devlet Protokol’e taraf olabilir.

Taraf Devletler: Arnavutluk, Andorra, Angola, Arjantin, Ermenistan, Avustralya, Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Benin, Bolivya, Bosna-Hersek, Brezilya, Bulgaristan, Cabo Verde, Kanada, Şili, Kolombiya, Kosta Rika, Hırvatistan, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Cibuti, Dominik Cumhuriyeti, Ekvador, El Salvador, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gabon, Gambia, Gürcistan, Almanya, Yunanistan, Gine-Bissau, Honduras, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İtalya, Kazakistan, Kırgızistan, Letonya, Liberya, Lihtenştayn, Litvanya, Lüksemburg, Madagaskar, Malta, Meksika, Moldova, Monako, Moğolistan, Karadağ, Mozambik, Namibya, Nepal, Hollanda, Yeni Zelanda, Nikaragua, Kuzey Makedonya, Norveç, Filistin (Devleti), Panama, Paraguay, Filipinler, Polonya, Portekiz, Romanya, Ruanda, San Marino, Sao Tome ve Principe, Sırbistan, Seyşeller, Slovakya, Slovenya, Güney Afrika, İspanya, İsveç, İsviçre, Doğu Timor, Togo, Türkiye, Türkmenistan, Ukrayna, Birleşik Krallık, Uruguay, Özbekistan, Venezuela (Toplam: 90).

AMERİKAN İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ’NİN ÖLÜM CEZASININ KALDIRILMASINA İLİŞKİN PROTOKOLÜ

Amerikan Devletleri Örgütü Genel Kurulu tarafından 1990 yılında kabul edilen Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi’nin Ölüm Cezasının Kaldırılmasına İlişkin Protokolü, ölüm cezasının tamamen kaldırılmasını öngörmekle birlikte, taraf devletlerin Protokolü onaylarken veya Protokole katılırken bu yönde bir çekince koymaları halinde, ölüm cezasını savaş durumunda muhafaza etmelerine izin vermektedir. Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi’ne taraf olan herhangi bir devlet Protokol’e taraf olabilir.

Taraf Devletler: Arjantin, Brezilya, Şili, Kosta Rika, Dominik Cumhuriyeti, Ekvador, Honduras, Meksika, Nikaragua, Panama, Paraguay, Uruguay, Venezuela (Toplam: 13).

AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ’NİN ÖLÜM CEZASININ KALDIRILMASINA İLİŞKİN 6 NUMARALI PROTOKOLÜ⁹⁰

(Avrupa) İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme’nin (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi) 1983 yılında Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen ölüm cezasının kaldırılmasına ilişkin 6 No’lu Protokolü, barış durumunda ölüm cezasının kaldırılmasını öngörmektedir. Taraf devletler, “savaş veya olası bir savaş tehdidi durumunda” işlenen suçlar için ölüm cezasını muhafaza edebilir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne taraf olan herhangi bir devlet Protokol’e taraf olabilir.

Taraf Devletler: Arnavutluk, Andora, Ermenistan, Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İtalya, Letonya, Lihtenştayn, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Moldova, Monako, Karadağ, Hollanda, Kuzey Makedonya, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, San Marino, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, İspanya, İsveç, İsviçre, Türkiye, Birleşik Krallık, Ukrayna (Toplam: 46).

AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ’NİN ÖLÜM CEZASININ HER DURUMDA KALDIRILMASINA İLİŞKİN 13 NUMARALI PROTOKOLÜ

Avrupa Konseyi tarafından 2002 yılında kabul edilen, (Avrupa) İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme’nin (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi) ölüm cezasının her koşulda kaldırılmasına ilişkin 13 No’lu Protokolü, savaş veya olası savaş tehdidi durumu dahil olmak üzere her koşulda ölüm cezasının kaldırılmasını öngörmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne taraf olan herhangi bir devlet Protokol’e taraf olabilir.

Taraf Devletler: Arnavutluk, Andora, Avusturya, Belçika, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İtalya, Letonya, Lihtenştayn, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Moldova, Monako, Karadağ, Hollanda, Kuzey Makedonya, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, San Marino, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, İspanya, İsveç, İsviçre, Türkiye, Birleşik Krallık, Ukrayna (Toplam: 44).

İmzalamış ancak onaylamamış devletler: Ermenistan (Toplam: 1).

⁹⁰ Rusya, 16 Eylül 2022’de sözleşmenin tarafı olmaktan çıktı.

EK IV: 77/222 SAYILI BM GENEL KURULU KARARININ OYLAMA SONUÇLARI

KABUL TARİHİ: 15 ARALIK 2022

BM Genel Kurulu, ölüm cezasında infazların ertelenmesine dair sekizinci kararını kabul etti. Karar, BM üye devletlerinin büyük bir çoğunluğu tarafından kabul edildi.

15 Aralık 2022 tarihinde kabul edilen 77/222 Sayılı BM Genel Kurulu Kararının hazırlanmasında yer alan ülkeler:

Arnavutluk, Cezayir, Andorra, Angola, Arjantin, Ermenistan, Avustralya, Avusturya, Belçika, Bolivya, Bosna-Hersek, Brezilya, Bulgaristan, Cabo Verde, Kanada, Şili, Kolombiya, Kongo, Kosta Rika, Fildişi Sahili, Hırvatistan, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Dominik Cumhuriyeti, Ekvador, El Salvador, Estonya, Fiji, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Almanya, Yunanistan, Honduras, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İsrail, İtalya, Kiribati, Kırgızistan, Letonya, Lihtenştayn, Litvanya, Lüksemburg, Madagaskar, Mali, Malta, Meksika, Mikronezya, Moldova, Monako, Moğolistan, Karadağ, Hollanda, Yeni Zelanda, Nikaragua, Kuzey Makedonya, Norveç, Panama, Paraguay, Polonya, Portekiz, Romanya, San Marino, Sırbistan, Seyşeller, Slovakya, Slovenya, İspanya, İsveç, İsviçre, Doğu Timor, Togo, Ukrayna, Birleşik Krallık, Uruguay, Venezuela (Toplam: 79).

Lehte oylar – Arnavutluk, Cezayir, Andorra, Angola, Arjantin, Ermenistan, Avustralya, Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Benin, Butan, Bolivya, Bosna-Hersek, Brezilya, Bulgaristan, Burkina Faso, Cabo Verde, Kamboçya, Kanada, Orta Afrika Cumhuriyet, Çad, Şili, Kolombiya, Kongo, Kosta Rika, Fildişi Sahili, Hırvatistan, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Cibuti, Dominik Cumhuriyeti, Ekvador, El Salvador, Ekvator Ginesi, Eritre, Estonya, Fiji, Finlandiya, Fransa, Gambiya, Gürcistan, Almanya, Gana, Yunanistan, Guatemala, Gine, Gine-Bissau, Haiti, Honduras, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İsrail, İtalya, Ürdün, Kazakistan, Kiribati, Kırgızistan, Letonya, Lübnan, Liberya, Lihtenştayn, Litvanya, Lüksemburg, Madagaskar, Malavi, Malezya, Mali, Malta, Marshall Adaları, Mauritius, Meksika, Mikronezya, Moldova, Monako, Moğolistan, Karadağ, Mozambik, Myanmar, Namibya, Nauru, Nepal, Hollanda, Yeni Zelanda, Nikaragua, Kuzey Makedonya, Norveç, Palau, Panama, Paraguay, Peru, Filipinler, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya, Ruanda, Samoa, San Marino, Sırbistan, Sierra Leone, Slovakya, Slovenya, Solomon Adaları, Güney Afrika, Güney Kore, İspanya, Sri Lanka, Surinam, İsveç, İsviçre, Tacikistan, Doğu Timor, Togo, Tunus, Türkiye, Türkmenistan, Tuvalu, Uganda, Ukrayna, Birleşik Krallık, Uruguay, Özbekistan (Toplam: 125).

Karşı oylar – Antigua ve Barbuda, Bahamalar, Bahreyn, Bangladeş, Barbados, Belize, Botsvana, Brunei Sultanlığı, Çin, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Dominik, Mısır, Etiyopya, Grenada, Hindistan, İran, Irak, Jamaika, Japonya, Kuveyt, Libya, Maldivler, Kuzey Kore, Umman, Pakistan, Katar, Saint Kitts ve Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent ve Grenadinler, Suudi Arabistan, Singapur, Sudan, Suriye, Tonga, Trinidad ve Tobago, Amerika Birleşik Devletleri, Yemen (Toplam: 37).

Çekimser oylar – Belarus, Burundi, Kamerun, Küba, Esvatini, Gabon, Guyana, Endonezya, Kenya, Laos, Lesotho, Moritanya, Fas/Batı Sahra, Nijer, Nijerya, Papua Yeni Gine, Tanzanya, Tayland, Birleşik Arap Emirlikleri, Vietnam, Zambiya, Zimbabve (Toplam: 22).

Oylamaya katılmayanlar – Afganistan, Komorlar, Sao Tome ve Principe, Senegal, Seyşeller, Somali, Güney Sudan, Vanuatu, Venezuela (Toplam: 9).

**ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ
KÜRESEL BİR İNSAN
HAKLARI HAREKETİDİR.
BİR KİŞİ ADALETSİZLİĞE
UĞRADIĞINDA BU HEPİMİZİ
İLGİLENDİRİR.**

BİZE ULAŞIN

 posta@amnesty.org.tr

 +44 (0)20 7413 5500

BİZİ TAKİP EDİN

 [www.facebook.com/ uluslarasiaforgututurkiye](https://www.facebook.com/uluslarasiaforgututurkiye)

 @aforgutu

ÖLÜM CEZALARI

VE İNFAZLAR

2022

Uluslararası Af Örgütü'nün 2022'de tüm dünyada ölüm cezasının kullanımına ilişkin gözlemi, kayıtlara geçen infazlarda (Çin hariç) %53'lük bir artış olduğunu ortaya koydu. 20 ülkenin toplam 883 kişiyi infaz ettiği bilinirken, bu sayı 2021'de 18 ülkede 579'du.

Bilinen infazlardaki bu küresel artışın temel sebebi, sayıların 2021'de 520'den 2022'de 825'e, %59 oranında yükseldiği Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesinde kaydedilen önemli artışı. İnfazların %70'i, kayıtlı infazların 2021'de 314'ten 2022'de 576'ya çıkarak %83 arttığı İran'da, %24'ü ise kayıtlı infazların 2021'de 65'ten 2022'de 196'ya olmak üzere üç katına çıktığı Suudi Arabistan'da gerçekleştirildi.

Afganistan, Kuveyt, Myanmar, Filistin (Devleti) ve Singapur'da infazlar yeniden başladı. İran, Kuveyt, Myanmar, Filistin (Devleti), Suudi Arabistan, Singapur ve ABD'de 2021 yılına kıyasla belirgin artışlar kaydedilirken, diğer devletlerin yanı sıra Çin, Kuzey, Kore ve Vietnam'daki gizlilik ve kısıtlayıcı uygulamalar, ölüm cezasının kullanımına ilişkin doğru değerlendirmelere engel olmaya devam etti.

Uluslararası insan hakları hukuku "en ciddi suçlar" (kasten öldürme içeren suçlar) eşliğini karşılamayan suçlar için ölüm cezasının kullanılmasını yasaklarken, en az dört ülke -Çin, İran, Suudi Arabistan ve Singapur- uyuşturucu ile ilgili suçlardan ötürü infaz uyguladı. Uyuşturucu ile ilgili suçlarda 325 infaz kaydedildi; bu sayı, 2021'de kaydedilen sayının iki katından fazlaydı. İran'da bu türde infazlar, ülkede bilinen tüm infazların %44'ünü (255 kişi) oluşturuyordu.

Bütün bunlara rağmen, ölüm cezasının kaldırılmasıyla ilgili dünyada kayda değer bir ilerleme kaydedildi. 2022 yılında ölüm cezasını tamamen kaldıran ülke sayısı 112'ye ulaşırken, dokuz ülke sadece adi suçlar için, 23 ülke ise uygulamada kaldırdı. Altı ülke ölüm cezasını tamamen ya da kısmen kaldırdı.

Uluslararası Af Örgütü, istisnasız her durumda ölüm cezasına karşı çıkıyor.

İNDEKS: ACT 50/6548/2023

MAYIS 2023

TÜRKÇE

[amnesty.org.tr](https://www.amnesty.org.tr)

AMNESTY
INTERNATIONAL

